

İstanbul Sözleşmesine Eleştirel Yaklaşım

Critical Approach To The Istanbul Convention

Ömer ERGÜN

Dr. Öğretim Üyesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk ABD

Özet

İstanbul Sözleşmesi Avrupa Konseyi üye devletleri ve gözlemci statüsündeki devletlerce kabul edilen ve 12 ülkenin kabul edip ulusal meclislerinden geçirmesinden sonra yürürlüğe giren, kadına karşı şiddeti ve ev içi şiddeti önlemeyi, kadını korumayı ve kadına yönelik şiddetin uygulanması söz konusu olduğunda failini yargılamayı amaç edinen, uluslararası bir sözleşmedir. Kadının her türlü şiddete karşı korunması anlamında önemli uluslararası kazanımları içeren bir sözleşmedir. Ancak sözleşme metninin hazırlanışında kullanılan dil ve sözleşme metninin içine serpiştirilen ve farklı anlamları çağrıştıran kavramların kullanılması, büyük kazanımları içerisinde barındıran bir sözleşmeye olan güven ve inancın özellikle samimi dindarlar açısından, sarsılmasına neden olmuştur. Bu anlamda İstanbul Sözleşmesi kamuoyunda ve doktrinde eleştirilmektedir. Bu makalede sözleşmenin hakkını teslim ederek, sözleşmeye yönelik eleştirileri ifade etmeye çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Farklı cinsel eğilimler, Kadın, Kadına yönelik şiddet, Ev içi şiddet.

Abstract

The İstanbul convention is an international convention adopted by the member states of the Council of Europe and states with observer status, and entered into force after the adoption of 10 countries and pass them through their assemblies, aiming to prevent violence against women and domestic violence, to protect women and to prosecute the perpetrator when it comes to the use of violence against women. It is a convention that includes important international gains in terms of protecting women against all kinds of violence. However, the language used in the preparation of the text of the contract and the use of concepts that evoke different meanings in the text of the contract, caused the trust and belief in a contract that contains great gains to be shaken, especially for sincere believers. In this sense, the İstanbul convention is criticized in the doctrine. In this article, I will try to express the criticisms of the contract by giving the right to the contract.

Keywords: Gender, Different sexual orientations, Women, Violence against women, Domestic violence.

Giriş

İstanbul Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 2011 yılında imzaladığı, 2012 yılında parlamentonun onayladığı, 2014 yılında da Türkiye'de yürürlüğe giren bir uluslararası sözleşmedir. Anayasa'nın 90. maddesi gereğince usulüne uygun olarak parlamentoda kabul edilen uluslararası sözleşmeler, iç mevzuatımızda kanun gibi kabul edilmektedir. Yani hukuk kuralları hiyerarşisinde Anayasanın altında, kanun ile eşit değerdedir. Yani tam adıyla, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet ile ilgili uyumsuzluklarda iç hukukumuzda kanun gibi uygulanabilecektir. Bütün uygulayıcılar bu sözleşme ile bağlı olacaktır.

Bu sözleşmenin Türkiye'de uygulamasında, özellikle muhafazakâr çevrelerde, kimi dindar çevrelerde ve dinî hassasiyetleri ön planda olan siyasi partilerde bilerek veya bilmeyerek birçok tartışmanın da konusunu oluşturmaktadır. Bu tartışmaların bir kısmını, aşağıda değineceğimiz gibi, özellikle sözleşme metninin yazılması esnasındaki özensizlikler oluşturmaktadır. Bir kısmını ise sözleşmede kullanılan kavramlar oluşturmaktadır. Yine bir kısmı da tamamen sözleşme metnini dahi okumadan, örneğin "erkeğin mahkûmiyeti için kadının beyanının esas olduğuna ilişkin" sözleşme metninde hiç geçmeyen 6284 sayılı kanundaki bir düzenlemeyi ve üstelik onu da yanlış ifade ederek ve sözleşmede varmış gibi göstererek, bunun üzerinden, yapılan haksız eleştirilerdir.

Ancak şunu da özellikle belirtmek isterim, sözleşme metni hazırlanırken, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin düzenlemelerin içeriğine, özellikle kültürümüze uymayan, doğal hukukun desteklemediği, muhafazakâr ve kendini dindar olarak kabul eden insanları rahatsız edecek kelimeler ve terimlerin serpiştirildiği iddia edilmektedir. Bu da sözleşmeyi yukarıda ifade ettiğim bir kısım insanlar nezdinde kabul edilemez hale dönüştürmektedir.

Sözleşmenin 81 maddesinde, sadece bir yerde geçen "cinsel yönelim" kavramı ve iki maddesinde geçen, "töre, din, gelenek ve sözde namus" şeklinde ifade edilen kalıp terimler ile yine birkaç maddede geçen kadına yönelik şiddeti uygulayanların "partner"leri ibaresi, sözleşmenin kazanımlarını bu kimseler nazarında pasifleştirmektedir. (Partner ile kast edilen, aslında, evlilik akdi olmadan evliymiş gibi bir arada yaşayanlardır.)

Örneğin, "töre, din, gelenek ve sözde namus" biçiminde kalıp olarak kullanılan bu ibarelerde, dinin sanki kadına karşı şiddeti önerdiği ve desteklediği algısının uyandırılmaya çalışıldığı iddia edilmektedir. Yani sanki kadına yönelik şiddetin din tarafından refere edildiği veya din tarafından kabul gördüğü, dinin kaynaklarını oluşturan kutsal metinlerin ve Hz. Peygamberin sözlerinin bunu tavsiye ve onayladığı anlamında bir algı oluşturulmaya çalışıldığı iddia edilerek, bu durumun inançla ilgili değerlere ters olduğu ifade edilmektedir.

Türkiye'de uygulamasında, özellikle muhafazakâr çevrelerde, kimi dindar çevrelerde ve dinî hassasiyetleri ön planda olan siyasi partilerde bilerek veya bilmeyerek birçok tartışmanın da konusunu oluşturmaktadır.

Muhafazakâr
çevreler, yine
sözleşmede geçen,
evli olmadan
evli olarak bir
arada yaşamayı
ifade eden ve
kültürümüze
ters olan ve dine
uymayan yaşam
biçimlerini
çağrıştıran,
“partner”
teriminin birden
çok maddede
kullanılmasını
eleştirmektedirler.

İkinci olarak namus kavramının sözleşmede “sözde namus” biçiminde düzenlenmesi inançlı kimseler tarafından eleştirilmektedir. Bunlar, sözleşmenin toplum açısından bir değer olarak kabul önemli bir kavramını değer-sizleştirme eğilimi içerisinde olduğunu savunmaktadırlar.

Yine sözleşme, kadının şiddetten korunması durumlarını ifade ederken, “farklı cinsel eğilimde” olanları da sözleşmeye dahil etmiş ve haklı olarak onların da korunması gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, şiddete maruz kalan kadınların korunmasına ilişkin bir sözleşmeye “farklı cinsel eğilimde” olanların da eklenmesi tartışılmaktadır. Kendi inançlarına göre yasaklanmış bir eğilimin, hiç de ilgisi yokken, sözleşmenin içine sokulması, kendisini dindar olarak niteleyenler nezdinde sözleşmeye olan güveni zedelemiştir.

Muhafazakâr çevreler, yine sözleşmede geçen, evli olmadan evli olarak bir arada yaşamayı ifade eden ve kültürümüze ters olan ve dine uymayan yaşam biçimlerini çağrıştıran, “partner” teriminin birden çok maddede kullanılmasını eleştirmektedirler.

Aslında şunu söyleyebiliriz, İstanbul Sözleşmesi, kadınları şiddetten korumaya yönelik olarak hazırlanmış ve kadınlar için önemli kazanımlar sağlayan uluslararası bir metindir. Ancak, dini inançlar gözetilmeksizin ve dinen yasaklanan eğilimleri çağrıştıran kavramların ve din kavramının sözleşmede özensizce kullanılması, bu insanlar nezdinde sözleşmenin, güven-siz ve kabul edilemez bir metin haline dönüştüğü iddiasını gündeme getirmektedir.

I-İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 30 Nisan 2002 tarihinde “Kadınlara Şiddete Karşı Korunmasına” ilişkin tavsiye kararı almıştır. Daha sonra yapılan çalışmalar ve tavsiye kararları sonucu bunun uluslararası bir metinde düzenlenmesi istenmiştir. Buna binaen sözleşme metnini hazırlayacak komisyon oluşturulmuş ve uluslararası sözleşme olarak düzenlenip 7 Nisan 2011’de onaylanmıştır.

Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ilk defa 2009 yılında, “Nahide Opuz, Türkiye davası”⁽¹⁾ ile taraf devlet olarak Türkiye’yi kadın cinayetinden sorumlu tutarak, Türkiye devletini cinsiyet temelli ayrımcılık ve yaşam hakkı ihlalden mahkûm etmiş ve kadına karşı erkek şiddeti konusunda gerekli düzenlemelerin ve uygulamaların mevcut olmadığına karar

1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Opuz-Türkiye Kararının sonuç kısmında Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin birçok maddesinin ihlal edildiğini belirterek Türkiye’yi mahkûm etmiştir. Kararın tam metni için bkz., [KÖPRÜ
124
GÜZ / 2020](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/OPUZ; Kararın değerlendirilmesini yapan makale için bkz., Sever Çiğdem, Kadına Karşı Ev içi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Opuz ve Türkiye Kararı, Atılım Sosyal Bilimler Dergisi, C 1, S 2, Y 2012</p></div><div data-bbox=)

vermiştir. Bunun üzerine uluslararası bağlayıcılığı olan bir sözleşme yapılması ihtiyacına binaen İstanbul Sözleşmesi olarak ifade edilecek sözleşmenin hazırlanmasına hız verilmiştir⁽²⁾.

11 Nisan 2011 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında imzaya açılan İstanbul Sözleşmesi'nin resmi adı, "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi" olarak düzenlenmiştir.

Sözleşme Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda grubu bulunan tüm partilerce uygun bulunarak, "kabul" oylarıyla 24 Kasım 2011'de Meclis'ten geçti. 81 maddelik İstanbul Sözleşmesi'ni Türkiye adına dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu imzaladı. Sözleşme Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 24 Kasım 2011'de onaylandı, 8 Mart 2012'de Resmî Gazete'de yayımlandı. 12 ülkenin ulusal meclislerinde onaylanması ile birlikte 1 Ağustos 2014'te Avrupa ile birlikte Türkiye'de de yürürlüğe girdi⁽³⁾.

Sözleşme İstanbul'da yapılan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında imzaya açıldığından bu adla anılmaktadır. Türkiye aynı zamanda sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülkedir. Türkiye Sözleşmeyi, herhangi bir maddeye çekince koymaksızın onaylamıştır.

1 Ağustos 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren sözleşme bugüne kadar Avrupa Konseyine Üye 34 ülkece imzalandı ve onaylandı. Sözleşmeyi imzalamasına karşın henüz onaylamamış üyelerin sayısı 12, Avrupa Konseyi üyesi olup sözleşmeye imza atmayan ülkeler ise Rusya ile Azerbaycan'dır, 11 üye onaylamasına rağmen sözleşmeye çekince koymuştur⁽⁴⁾. Polonya

2 Sözleşmenin yazım aşamasında yazıma öncülük eden Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin kadın ve erkek fırsat eşitliği komisyonu başkanı Prof. Dr. Gülsün Bilgehan Türkiye vatandaşı olarak sözleşmenin hazırlanmasında aktif rol oynamıştır. Yine sözleşmeyi kaleme alan sekiz kişilik komitede, bir Türk akademisyen Prof. Dr. Feride Açar yer almaktaydı. Bkz.

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%C3%B6zle%C5%9Fmesi,

3 Yurt Gazetesi <https://www.yurtgazetesi.com.tr/guncel/20-maddede-istanbul-sozlesmesi-nedir-h159481.html>

4 Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkeler Avusturya, Almanya, Yunanistan, İzlanda, Karadağ, Portekiz, Finlandiya, Fransa, İspanya, İsveç, Slovakya ve Lüksemburg'dur. Sözleşmeye imza atmış diğer ülkeler şunlardır: Arnavutluk, Andorra, Ermenistan, Avusturya, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Moldova, Monaco, Karadağ, Hollanda, Kuzey Makedonya, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Ukrayna ve Birleşik Krallık.

Sözleşmeye imzacı olan ancak yürürlüğe sokmayan devletler arasında Ermenistan, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Moldova, Slovakya, Ukrayna ve Birleşik Krallık bulunmaktadır. Slovakya 26 Şubat 2020'de, Macaristan ise 5 Mayıs 2020'de sözleşmeyi onaylamayı reddetti. Temmuz 2020'de Polonya Sözleşmeden çekilmek için yasal süreci başlattı. Bkz., https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%C3%B6zle%C5%9Fmesi

Sözleşmeyi imzalayan veya onaylayan ülkelerden Almanya, Andora, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, İrlanda, İspanya,

*Sözleşme
İstanbul'da
yapılan Avrupa
Konseyi Bakanlar
Komitesi
toplantısında
imzaya
açıldığından bu
adla anılmaktadır.*

*İstanbul
Sözleşmesi
“toplumsal
cinsiyet”
kavramının
tanımını yapan
ilk uluslararası
sözleşme olma
özelliğini de
taşıyor.*

sözleşmeye imza atmasına rağmen, sözleşmeden imzasını geri çekme noktasında ciddi çalışmalar yürütmektedir⁽⁵⁾.

Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesini amaçlayan bu sözleşme, özellikle sözleşmeyi imzalayan devletler ile ilgili olarak, sözleşmeye aykırılıkları belirlemeyi amaçlayan uzmanlardan oluşan (GREVİO) bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonun her yıl bir rapor hazırlaması ve bunu Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sunması, bununla birlikte sözleşmeye taraf devletlerin temsilcilerinden oluşan, siyasi organ niteliğindeki Taraflar Komitesinin hazırlamış olduğu raporların, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde görüşülmesi söz konusu olduğundan, hukuki bağlayıcılığı bulunan ilk uluslararası belge niteliğindedir.

İstanbul Sözleşmesi “toplumsal cinsiyet” kavramının tanımını yapan ilk uluslararası sözleşme olma özelliğini de taşıyor. Toplumun, kişilere, cinsiyete dayalı olarak biçtiği rollerin varlığına ve bu kapsamda kadınlara yönelik uygulanan şiddete dikkat çekiyor. Kadına yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık türü olduğunun altını çiziyor.

İstanbul Sözleşmesi, 30 sayfalık 81 madde ve 12 bölümden oluşmaktadır. Tam adı Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesidir. Sözleşmedeki kadına yönelik şiddetin tanımı, CEDAW’ın (Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesi) tanımıyla benzerlik gösteriyor, ancak İstanbul Sözleşmesinde psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet ibareleri de ayrıca eklenmiştir⁽⁶⁾.

Avrupa Konseyi’ndeki İstanbul Sözleşmesi’nin BM’deki karşılığı olan CEDAW, daha eski bir uluslararası sözleşme olup, 1979 yılında BM tarafından kabul edilmiştir.

İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Kıbrıs, Letonya, Makedonya, Malta, Monako, Polonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Yunanistan çekince koymuştur.

Avusturya, Finlandiya, Hollanda, İsveç, İsviçre, Norveç sözleşmenin bazı maddelerine itiraz etmiş, Hırvatistan, İspanya, Letonya, Litvanya, Letonya ve Polonya ise şerh koymuştur. İstanbul Sözleşmesinin İmza ve Onay süreci ile ilgili makale için bkz, Akyel Siyami, İstanbul Sözleşmesinin İmza ve Onay Süreci, <https://www.milligazete.com.tr/makale/3410749/siyami-akyel/istanbul-sozlesmesinin-imza-ve-onay-sureci>

5 Polonya Adalet Bakanlığı İstanbul Sözleşmesiyle ilgili olarak; “zararlı olduğunu düşündüğümüz ideolojik unsurlar içeriyor” şeklinde beyanda bulunmuştur. Polonyalı Bakan hükümetin çekilme kararını savunmuştur. Kadına yönelik şiddetle mücadele hükümlerini kabul ettiklerini belirten Adalet Bakanı Ziobra, sözleşmede biyolojik cinsiyete karşı sosyo-kültürel cinsiyetin dayatıldığını öne sürmüştür. Ziobra, “Polonyalı gençleri, cinsiyetin insanların istedikleri gibi seçebilecekleri bir şey olduğuna dair eğitmemiz isteniyor ve bunu kabul edemeyiz” ifadelerini kullanmıştır. Adalet Bakanı ayrıca, LGBT topluluğunun kendi cinsiyet anlatılarını İstanbul Sözleşmesi üzerinden bütün halka kabul ettirmeye çalıştığını savunmuştur. Bkz., <https://www.dw.com/tr/istanbul-s%C3%B6zleşme-s%C5%9Fmesine-polonyadan-darbe/a-54323284>

6 Börü Şafak Parlak, Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler Ve Türkiye’nin Konumu, TBB Dergisi 2017 (özel sayı), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1715>

II-İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

1-Sözleşmenin Amacı

İstanbul Sözleşmesinin amacı genel olarak kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, kadının korunması ve bunlar yapılamamış ise, kadınlara yönelik şiddetin failinin bulunarak yargılanması ve bu durumun devletin bir bütün olarak, tüm organları ve bürokrasisi ile şiddeti önlemeye yönelik politikalar üretmesini içermektedir. Kadına yönelik şiddet eyleminin özel veya kamusal alanda olması fark etmez. Özellikle kadın erkek arasındaki, ayrımcılığı ortadan kaldırıp, iki cins arasındaki eşitliği ve bunun toplumda yaygınlaşmasını sağlamak önemli hedefleri arasındadır.

Ayrıca şiddetten dolayı mağdur olan kadınların korunması ve bunlara yönelik tedbirler sözleşmede düzenlenmiştir.

Kadına yönelik bütün bu belirtilen amaçları ve hedefleri gerek ülke içinde, gerekse de tüm devletler ve uluslararası organizasyonlarla birlikte işbirliği yaparak gerçekleştireceklerini ifade etmektedir⁽⁷⁾.

2-Kadına Yönelik Şiddet

İstanbul Sözleşmesi CEDAW'dan farklı bir biçimde şiddeti, psikolojik, cinsel, fiziksel veya ekonomik olarak, zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı, tüm şiddet eylemleri olarak ifade etmektedir⁽⁸⁾. Sözleşme çerçevesinde özel alanda yaşanan, ev içi şiddet, aynı evde

Kadına yönelik şiddet eyleminin özel veya kamusal alanda olması fark etmez.

7 İstanbul Sözleşmesi'nin Birinci Maddesinde sözleşmenin amaçları şöyle sıralanmaktadır;

Bu sözleşmenin maksatları şunlardır:

a-Kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;

b -Kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dâhil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak;

c- Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politika ve tedbirler tasarlamak;

d- Kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak;

e- Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak.

8 CEDAW'da (Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesi) özet olarak şu hususlara yer verilmektedir; (md. 1)'de kadına karşı ayrımcılığın, adil olmadığı ve insan onuruna karşı bir suç teşkil ettiği belirtilmiştir. (Md. 2)'de, kadınlara karşı ayrımcılık teşkil eden mevcut yasaları, gelenekleri-görenekleri, düzenlemeleri ve uygulamaları kaldırmak ve kadınların haklarda erkekle eşitliği için yeterli korumayı sağlayacak gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir. (Md. 4)'de, kadınların seçme ve seçilme hakkı ile kamu makamlarına gelme ve bütün kamu görevlerini yerine getirme hakkı düzenlenmiştir. (Md. 5)de, vatanışığına ilişkin hususlarda kadının da erkekle aynı haklara sahip olacağı düzenlenmiştir. (Md. 6/1)'de, medeni hallerine bakılmaksızın, kadınların medeni hukuk alanında erkeklerle eşit haklara sahip olması için gerekli önlemlerin alınacağı düzenlenmiştir.

*Sözleşmenin
getirdiği
yükümlülükler o
denli önemlidir
ki; silahlı çatışma
durumlarında
bile geçerliliğini
korur ve Taraf
Devletlerin bunu
garanti altına
alması gerektiği
ifade edilmektedir.*

yaşıyor olsun ya da olmasın evlilik sözleşmesi ile bağlı olduğu eş veya evlilik birliği olmaksızın birlikte yaşadığı eş, sözleşmede belirtildiği gibi, partnerler arasında yaşanan her türlü şiddet eylemini içerecek şekilde anlaşılacaktır⁽⁹⁾.

Sözleşmenin getirdiği yükümlülükler o denli önemlidir ki; silahlı çatışma durumlarında bile geçerliliğini korur ve Taraf Devletlerin bunu garanti altına alması gerektiği ifade edilmektedir⁽¹⁰⁾.

Aynı zamanda şiddeti gerçekleştiren ister kadının sevgilisi, ister kocası, ister babası, ister patronu olsun, yani kim olursa olsun şiddetin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması, zararın tazmin edilmesi yükümlülüğü devlete aittir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde şiddetin sorumlusu İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde devlet olacaktır⁽¹¹⁾.

Bu sözleşmenin belki de ruhunu oluşturan ve sözleşmenin her tarafında varlığı hissedilen bir kavram vardır, o da “toplumsal cinsiyet” kavramıdır. Bu kavram önemine binaen aşağıda ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir⁽¹²⁾.

İstanbul Sözleşmesinin önemli bir özelliği de sözleşmede geçen terimlerin tanımının yapılmasıdır. Nitekim sözleşmeye ruhunu veren ‘toplumsal cinsiyet’ teriminin de tanımı yapılmıştır; herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak ifade edilmiştir⁽¹³⁾.

(Md. 8)’de kadın ticareti ve kadınların fahişe olarak sömürülmeleriyle mücadele etmek üzere gerekli bütün önlemlerin alınacağı düzenlenmiştir. (Md. 9)’da, medeni hallerine bakılmaksızın, kadınların eğitim alanında erkeklerle eşit haklara sahip olması için gerekli bütün önlemlerin alınacağı düzenlenmiştir. (Md. 10/1)’de, medeni hallerine bakılmaksızın, kadınların ekonomik ve sosyal yaşam alanında erkeklerle eşit haklara sahip olması için gerekli bütün önlemlerin alınacağı düzenlenmiştir. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz, Gülay Arslan, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme, İÜHFİM., C. LXII, S. 1-2, s. 3-43, 2004

9 3/b “aile içi şiddet”, eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgâhı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır.

10 2/3.fıkra “Bu Sözleşme, barış zamanında ve silahlı çatışma durumlarında geçerli olacaktır.”

11 5. Madde, “Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir. Taraflar, devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu Sözleşmenin kapsamı dâhilindeki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarf edilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.”

12 Sayfa 13 vd.

13 3/c, “c “toplumsal cinsiyet”, herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacaktır”

Sözleşmenin “Temel haklar eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması” başlıklı maddesinde, İstanbul Sözleşmesinin kimlere uygulanacağına dair düzenlenmede, sözleşme ile ilgili olarak en fazla tepki çeken ibare kullanılmıştır. Burada kadına yönelik şiddete maruz kalan ve sözleşmenin korumasında olduğu ifade edilen, “ayırım yapılmaksızın, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, doğum, cinsel yönelim, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.” (4. madde 3. bend) hükmündeki cinsel yönelim ibaresi, tartışma konusu olmuştur, bu konu da aşağıda ayrı bir başlık altında tartışılmıştır⁽¹⁴⁾.

3-Kadınlara Yönelik Şiddeti Önlemeye İlişkin Maddeler (III. Bölüm Madde 12-17)

Sözleşme belirli bir mantık örgüsü ile yazılmıştır. Bu mantığın ilk aşaması kadınlara yönelik şiddetin önlenmesidir. Bu amaçla öncelikli olarak kadınlara yönelik şiddeti önlemek için, özellikle toplum içinde şiddet ve ayrımcılık düşüncesinin kaynağını oluşturan tutumların, toplumsal cinsiyet rollerinin ve klişelerin değiştirilmesi ve bu alanda alınması gereken tedbirler için sözleşmeyi imzalayan devletlere yükümlülükler yüklemiştir.

Yine devletler bu sözleşmenin hükümlerini yerine getirirken, gerçek veya tüzel kişilerin, kadına yönelik her türlü şiddet eylemini önleyebilmek için gerekli mevzuat düzenlemelerini yapacaktır.

Kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla yapılan çalışmalarda mağdurlar insan hakları kapsamında değerlendirerek “hassas konuma” gelmiş mağdurların bu bağlamda savunulması gerektiğini söylemektedir.

Bu faaliyetler içinde gençlerin ve erkeklerin önemli bir yeri olduğundan, bunları kadına yönelik şiddeti önlemede etkin rol oynamaya teşvik etmek gerektiği ifade edilmektedir.

Yine sözleşmede en çok tartışılan konulardan biri de aşağıdaki bir başlık altında detaylı bir şekilde anlatacağım gibi⁽¹⁵⁾, kadına yönelik şiddetin nedeni olarak kültür, töre, din, gelenek veya sözde namus gibi kavramların kullanılmasıdır. Buradaki özellikle din ve “sözde” namus kelimesinin, samimi dindar insanları rahatsız edecek biçimde kullanıldığı iddia edilmektedir. Bu şekilde sanki dinin ve dinin kaynaklarının, kadına yönelik şiddeti benimsediği anlamı çıkabileceği dile getirilmektedir. Aynı şekilde namus kavramına muhafazakâr ve samimi dindar insanların yüklediği değeri, “sözde” namus diye, özensiz bir biçimde kodlayarak, bu çevrelerin sözleşmeye olumsuz bakmalarına neden olduğu belirtilmektedir.

Sözleşme belirli bir mantık örgüsü ile yazılmıştır. Bu mantığın ilk aşaması kadınlara yönelik şiddetin önlenmesidir.

14 Sayfa 17 vd.

15 Sayfa 24 vd.

Ayrıca bu sözleşme kapsamında, kadınların ekonomik ve kişisel anlamda gelişimine yardımcı olacak, her türlü çalışmayı sözleşmeye taraf olan devletlerin yapması gerektiği belirtilmiştir (12. madde).

Sözleşme kapsamında kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi amacıyla devlet, özellikle farkındalığı geliştirmek amacıyla kampanyalar yapmak ve bu amaçla programlar geliştirmek ve bunları yaygınlaştırmak veya uygulamak, bu anlamda toplumda bir farkındalık oluşturmak için gerekli her türlü faaliyetlerde bulunacak, tedbirler alacaktır (13. madde).

Bütün bunları yapabilmek için elbette ki eğitim müfredatına, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik, kadın ve erkeğin eşitliğini içeren ve toplumsal cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlayan düzenlemeleri konulması gerektiği ifade edilmiştir. Hatta bu olguları, spor, kültür ve eğlence tesislerinde ve özellikle de medyada yaygınlaştırmaya yönelik tedbirleri, devlet almakla yükümlüdür (14. madde).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için, şiddete maruz kalan bireyi ve onun hassasiyetlerini, psikolojisini, duygularını anlayacak ve onaracak anlamda bu konularda uzmanlaşmış, profesyonellere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu özelliklerdeki insanları yetiştirmek amaçlı programları hazırlamak yine devlete yüklenen yükümlülüklerden biri olarak sayılmıştır (15. madde).

Şiddet mağdurlarına, özellikle şiddetin failine şiddetin tekrarlanması için önleyici eğitim programları hazırlamak ve bunu yasal zorunluluk halinde, bu insanlara sunmak amacıyla gerekli düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Burada belki özellik arz eden bir durum, cinsel suçları işleyenlerdir; bu insanların bu suçları tekrar işlemelerini önlemek için, eğitim programları hazırlayarak bu konuda yasal ve diğer tedbirleri alma görevi devlete yüklenmiştir (16. madde).

Bu sözleşme, kadına yönelik şiddeti önlemek ve kadına yönelik saygıyı toplum zihninde oluşturmak amacıyla, iletişim sektörüne ilişkin, özellikle görsel, yazılı medyada ve dijital medyada, kadını kadın kimliğinin dışında, cinsel bir obje olarak algılayan ve kullanan yayınlara karşı devletin politika geliştirerek düzenleyici tedbirlerin alınması gerektiğini düzenlemektedir.

Özellikle çocuklar, anne babalar ve eğitimcileri bir araya getirerek, zararlı olabilecek, cinsel ve şiddet içeren aşağılayıcı içeriklere erişim sağlayan bilgi ve iletişim ortamıyla nasıl mücadele edileceğine ilişkin mücadele yöntemleri geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için devletlere sorumluluk yüklemektedir (17. madde).

4-Kadını Şiddetten Korumaya Yönelik Maddeler (IV. Bölüm Madde 18-28)

Kadını şiddete karşı korumanın en büyük dayanağı elbette ki bu konuyla ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması ve bununla bağlantılı olarak diğer tedbirlerin alınmasıdır. Bunları yaparken özellikle mağdurların ihtiyaçlarının karşılanması ve kendisini güven içinde hissedecek ortamların oluşturulması, önemli hususlar olarak öne çıkmaktadır. Bunlarla birlikte mağdurlara

ve çocuklara yönelik, gerek psikolojik, hukuksal danışmanlık anlamında yardımla birlikte, tıbbi yardım da sağlayan özel destek birimlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla yeterli sayıda kadın sığınma evlerinin oluşturulması ve yine her zaman kullanabilecekleri ücretsiz telefon yardım hatlarının oluşturulması devlete bir yükümlülük olarak yüklenmiştir.

Kadınları şiddetten korumaya yönelik olarak yapılan düzenlemelerin ana hedefi şüphesiz kadının da insan olduğu ve haklarının varlığı ve buna göre düzenlemelerin yapılacağı, burada özellikle kadının insan hakları ve emniyeti birincil nitelik taşımaktadır. Şiddetin mağdurlarının ikinci bir şiddet dalgasından korunması gerekliliği ve bu amaçla verilen hizmetlerde buna dikkat edilmesi gerektiği, bu hizmetleri verirken hassas konudaki çocukların ve mağdurların bu imkânlardan rahat bir biçimde yararlanmasına dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bütüncül politikalar gereği kadını şiddetten korumaya yönelik hizmetler, yurt dışında konsolosluk eliyle sağlanacaktır.

Kadınları şiddetten korumaya yönelik olarak bu sözleşme ile şiddet mağdurlarının iyileşmelerini kolaylaştıracak devlet tarafından sunulması zorunlu olan hizmetlere erişim için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Bu hizmetlere, yasal ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, finansal yardım, konut sağlama, eğitim, öğretim ve iş bulma yardımları dâhil olacaktır.

Kadına yönelik şiddetin özel bir durumu olan, cinsel şiddet mağdurlarına, tıbbi ve adli tıp muayenesi yapmak, travma desteği ve danışmanlık hizmetleri sağlamak, ırza geçmeyle ilgili kriz merkezleri veya cinsel şiddet sevk merkezleri oluşturmak için taraf devletler, gerekli yasal düzenlemeleri yapacak ve diğer tedbirleri alacaktır (18-28. maddeler).

5- Kadına Karşı Şiddetin Failinin Yargılanması (Bölüm Madde 29-48)

Sözleşmede genel olarak, kadınlara yönelik şiddetin suç olduğu bildirilmiş ve buna ilişkin cezaları içeren bir yasal düzenlemenin olması gerekli görülmüştür. Özellikle soruşturma ve yargılama sürecinde bu fillerin mağdurlarının özel koruma tedbirlerinden yararlanmalarının sağlanması gereklidir (29. madde).

Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların kolluk kuvvetlerinden yardım istemeleri durumunda bunu zaman geçirmeksizin yerine getirecekleri bir ortamın hazırlanması gerekir.

Sözleşme gereğince, kadına yönelik şiddet eylemlerinin sonucunda, şiddet eylemlerini gerçekleştiren faillerden şiddet eylemine maruz kalan kişinin zararlarını karşılamak üzere tazminat isteme hakkı söz konusudur. Bu tazminatı eğer kişi, sigorta şirketi vs. ödeyemiyorsa, ciddi bedensel yaralanma veya sağlık bozukluğuna uğrayan kadına yönelik şiddeti önleyemediği için, devletin bu zararı karşılanması gerektiğini ifade etmektedir (30.madde).

Kadınları şiddetten korumaya yönelik olarak yapılan düzenlemelerin ana hedefi şüphesiz kadının da insan olduğu ve haklarının varlığı ve buna göre düzenlemelerin yapılacağı, burada özellikle kadının insan hakları ve emniyeti birincil nitelik taşımaktadır.

Sözleşme gereği,
yargılamayı
hızlandırmak
amacıyla hukuk
politikaları
geliştirilirken
düşünülen,
arabuluculuk
ve uzlaştırma
gibi, zorunlu
anlaşmazlık
giderme alternatif
süreçlerini kabul
etmemektedir.

Sözleşme gereğince, yapılan zorla evlendirmeler hükümsüz, geçersiz veya sona erdirilmesine yönelik devletçe gerekli düzenlemelerin yapılmasını istemektedir (32. madde).

Sözleşmede, psikolojik şiddet (33. madde), taciz amaçlı takip (34. madde), fiziksel şiddet (35. madde), ırza geçme de dâhil olmak üzere cinsel şiddet eylemleri (36. madde), zorla yapılan evlilikler (37. madde), kadın sünneti (38. madde), kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama (39. madde), cinsel taciz (40. madde), 40. madde dışında, bütün bu maddelerde belirtilen fiillerin işlenmesinde yardım ve yataklık yapmak ve yeltenmek (40. madde) fiillerinin sözleşmeye taraf olan devletlerde suç olarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Ayrıca taraf devletler, bu sözleşme kapsamında kalan şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesinden sonra başlatılan ceza davalarında kültür, töre, din, gelenek veya “sözde namus”un gerekçe olarak öne sürülmesinin önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklarını belirtmiştir (41. madde). Burada ifade edilen sözde namus ve din kavramlarının dikkatsiz ve özensiz bir biçimde kullanılmasına ilişkin değerlendirmelerim aşağıda ayrı bir başlık altında belirtilmiştir⁽¹⁶⁾.

Sözleşme aşağıda belirtilen durumların varlığı halinde bunları suça uygulanacak ceza açısından ağırlaştırıcı neden olarak kabul etmiştir;

Taraflar, aşağıdaki koşulların, bu koşulların söz konusu suçun hâlihazırda temel unsurlarını oluşturmadığı hallerde, iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak, bu Sözleşmede belirlenen suçlarla ilgili olarak verilecek cezanın belirlenmesinde ağırlaştırıcı koşullar olarak göz önünde bulundurulabileceğini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır. (46. madde).

Sözleşme gereği, yargılamayı hızlandırmak amacıyla hukuk politikaları geliştirilirken düşünülen, arabuluculuk ve uzlaştırma gibi, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini kabul etmemektedir (48. madde). Bu konu da sözleşmenin tartışılan konularından biridir, arabuluculuk konusu ayrı bir başlık halinde aşağıda değerlendirilmiştir⁽¹⁷⁾.

Sözleşme taraf devletlere, kadına yönelik şiddetin mağdurlarını seri ve hızlı bir biçimde korumaya yönelik kolluk güçlerinde gerekli düzenlemeleri yapmaları, gerekli yasal veya diğer tedbirleri almaya yönelik yükümlülükler yüklemektedir (50. madde).

Yine kadınlara yönelik şiddette risk değerlendirmesi ve risk yönetimi için yasal düzenlemelerin yapılması yönünde görev yüklemektedir; ölüm riski, durumun ciddiyeti ve şiddet eyleminin tekrarlanması risklerini, emniyetten de destek temin etmek üzere tüm makamların koordineli bir biçimde çalışması gerektiğini ifade etmektedir (51. madde).

Sözleşmede belirtilen suçların bir kısmı ile ilgili olarak, mağdurun ifadesine veya şikâyetine bağlı olmaksızın, bunları geri çekmesi durumunda dahi yargulamaya devam edilmesi gerektiği düzenlenmektedir (55.madde).

Sözleşmenin özellikle “koruma tedbirleri” başlıklı maddesinde, taraf devletlerin, mağdurların tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere, haklarını korumaya yönelik gerekli olan yasal tedbirleri alacakları söylenmiştir. Alınacak olan bu tedbirler, mağdurların korunması, failin kaçması veya geçici veya kesin olarak serbest bırakılması halinde mağdurun bilgilendirilmesini sağlamak, mağdurlara iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullar altında davalarının sonuçları hakkında bilgi edinmek, mağdurun duruşmalara katılmasını, deliller sunmasını, kendi görüşlerinin, ihtiyaçlarının ve kaygılarının dikkate alınmasını sağlamak, mağdurun mahremiyetini ve görüntüsünü korumak için tedbirlerin alınabilmesini temin etmek, özellikle mağdur ile failin birbirini görmesi ve temastan kaçınılması gerektiği, eğer mümkünse aynı mahkeme salonunda olmadan, gerekirse iletişim teknolojilerinden yararlanarak farklı ortamlarda ifade vermesini sağlamak, şiddet mağduru çocuklar için özel koruma önlemleri sağlanması gibi hususlar sözleşme ile taraf devletlere yükümlülük olarak yüklenmiştir (56. madde).

Taraf devletler bununla bağlantılı olarak hukuki yardım ve ücretsiz adli yardım alma haklarından mağdur kadınları özellikle yarandıracaklardır (57. madde).

6-Şiddete Uğrayan Kadınların Göç ve İltica Durumları (58-61.maddeler)

Sözleşmede ifade edildiği üzere, taraf devletlerin, irza geçme de dâhil olmak üzere cinsel şiddet eylemleri (36. madde), zorla yapılan evlilikler (37. madde), kadın sünneti (38. madde), kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama (39. madde) suçlarına ilişkin olarak zaman aşımı sürelerini, suç mağduru olan kadının reşit olmasından sonra yeterli bir süre devam etmesini ve suçun ağırlığıyla orantılı olarak sağlamak üzere gerekli yasal düzenlemeleri yapacaklarını düzenlemiştir (57. madde).

Yine sözleşmede şiddet mağduru olan kadınlara oturma izni verilmesini (59. madde) ve özellikle toplumsal cinsiyete dayalı iltica taleplerine olumlu yanıt verilmesini (60. madde), ayrıca şiddet mağduru eşin geri gönderilmemesine ilişkin taraf devletlerin yasal düzenleme yapması gerektiği ifade edilmiştir (61. madde).

7- İzleme Yöntemi (IX. Bölüm Madde 66-69)

Sözleşme, hükümlerinin taraf devletlerce uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi, kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda bir uzmanlar grubunun kurulmasını öngörmektedir (66. madde). GREVIO (Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Uzman Eylem Grubu) olarak adlandırılan bu uzman örgüt, hak ihlali olan ülkeler ile ilgili olarak, o ülkeye yapacağı ziyaret ile taraf devletten sivil toplum örgütleri ve ilgili kişiler ile görüşerek bir rapor hazırlar. Bu rapor ve varılan sonuçlar,

Sözleşme imzalayarak taraf olan devletlerden her biri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle istediği zaman bu sözleşmeyi feshedebilir.

ilgili taraf devlete ve Taraflar Komitesine gönderilir. GREVIO'nun raporu ilgili devletin yorumları ile birlikte kabul edildikten sonra kamuya açıklanmaktadır.

Taraflar Komitesi rapora ve GREVIO'nun vardığı sonuçlara dayanarak, ilgili taraf devlete şu hususlarda tavsiyelerde bulunur; özellikle rapor sonucuna göre alınması gerekli tedbirler ve uygulanmasının belirlenmesi amacıyla tarih verilerek kontrol edilmesi. Bununla birlikte taraf devlet ile ilgili olarak, işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan tavsiyelerde bulunmaktadır. Her yıl olağan raporlar hazırlandığı gibi, acil durumlarda da kendilerine ciddi anlamda bulgular ulaştığında bir veya birden fazla üyesini görevlendirerek rapor hazırlanmasını isteyebilir. Hazırlanan raporlar, nihayetinde, durum gerektiriyorsa, Taraflar Komitesine ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine iletilecektir (68. madde).

8-Sözleşmede Yapılacak Değişikler ve Fesih

Her sözleşmede olduğu gibi değişen ve gelişen toplumsal olaylara göre, sözleşmenin dinamik yapısını korumak amacıyla, gerektiği hallerde sözleşmenin nasıl değiştirilebileceğini düzenleyen maddeler söz konusudur. Sözleşmeye taraf olan devletlerin sözleşmede bir değişiklik yapılmasını istemeleri halinde, talep Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilecek ve Genel Sekreter tarafında Avrupa Konseyi üye Devletlerine özellikle bütün imza sahiplerine ve bütün taraflara, Avrupa Birliği Devletlerine, sözleşmeyi kabul etmeye davet edilmiş bütün Devletlere ilgili değişiklik isteği gönderilecektir. Daha sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin yapacağı bir oturum ile çoğunluğu sağlaması durumunda, değişikliği kabul edebilir. Kabul edilen bu değişiklik onaylanmak üzere üye devletlere gönderilir. Tüm tarafların onaylarını Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirdikleri andan itibaren bir ay sonra yürürlüğe girecektir (72. madde).

Sözleşme imzalayarak taraf olan devletlerden her biri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle istediği zaman bu sözleşmeyi feshedebilir (80. madde).

III-İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kısa adı ile İstanbul Sözleşmesi, herkesin görüş birliği ile ifade ettiği gibi, kadına karşı şiddete ilişkin, gerek kamusal alanda gerekse özel alanda, hükümler içeren ve yaptırım olan uluslararası bir sözleşmedir. Dünyada özellikle gelişmemiş ülkelerde kadının statüsü ve varlığının kabulünde problemler vardır. Gelişmekte olan devletlerde ve gelişmiş devletlerde ise kadının statüsü ve varlığı kabul edilmekle birlikte, kadının ekonomiye eklenmesi gereken zorunlu bir nesne ve cinsel bir obje olarak görülmesi ve şiddet ve ayrımcılık, kadının statüsünü ve değerini azaltmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi uluslararası platformda kadına yönelik şiddeti ele alan ve düzenleyen bir sözleşme olması dolayısıyla bütün insanlık açısından

önemlidir. Günümüz toplumlarında şiddeti, hele kadına yönelik şiddeti savunan, radikal guruplar dışında, herhangi bir kimsenin çıkacağını zannetmiyorum. Sözleşmenin özellikle kadına yönelik şiddeti içeren düzenlemeleri, ulusal normların, genişletilerek, geliştirilerek, üzerine konularak, ifade edilmiş biçimidir. Bu hükümler insanlığın ortak kültürünün oluşturmuş olduğu değerlerdir ve insanlığın gelmiş olduğu aşamayı göstermesi açısından önem arz etmektedir. Ancak sözleşmeye ilişkin doktrinde birçok eleştiri söz konusudur.

A-Sözleşmede Kullanılan Bazı Kavramların Oluşturduğu Problemler

1-Toplumsal Cinsiyet Kavramı

İstanbul Sözleşmesi'nin büyük bir kısmı tartışmalı bir kavram olan, "toplumsal cinsiyet" kavramına dayalı olarak kurgulanan bir metindir. Yaklaşık 30 sayfalık metinde, 24 yerde "toplumsal cinsiyet" terimi geçmektedir.

İstanbul Sözleşmesinde, «toplumsal cinsiyet» kavramı tanımlanmıştır (madde 3/c). İlgili maddede düzenleme şu şekilde yapılmıştır.

“Toplumsal cinsiyet'ten; herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacaktır.”⁽¹⁸⁾

Sözleşmedeki bu tanıma rağmen, toplumsal cinsiyet kavramının, aslında kadınlık ve erkekliğin sosyal olarak oluşturulduğu ve inşa edildiği düşüncesine dayandığı iddia edilmektedir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet kavramının ideolojik bir kavram olduğu ileri sürülmekte ve tartışılmaktadır⁽¹⁹⁾.

Toplumsal cinsiyet kavramı ilk olarak 1955 yılında Amerikalı araştırmacı John Money tarafından biyolojik cinsiyeti belirli olmayan, ancak belirli bir cinsel kimliği olanları ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak ortaya çıkmıştır⁽²⁰⁾.

Daha sonraki yıllarda ise, toplumsal cinsiyet kavramı feminizm hareketi içerisinde cinsiyetini değiştirmek isteyen kimselerce dayanak olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Günümüzde toplumsal cinsiyet rolü veya cinsiyet kimliği, toplum ona vermiş olduğu role uymadığı gerekçesiyle değiştirmek isteyen kişileri tanımlamak üzere kullanılan "trans cinsel"

Sözleşmenin özellikle kadına yönelik şiddeti içeren düzenlemeleri, ulusal normların, genişletilerek, geliştirilerek, üzerine konularak, ifade edilmiş biçimidir.

18 Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliği kavramlarının, 1963 yılında Robert Stoller ve Ralph Greenon tanımı için bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet#:~:text=Toplumsal%20cinsiyet%20kavram%C4%B1%2C%20bu%20anlamda,tarif%20etmek%20i%C3%A7in%20ortaya%20at%C4%B1m%C4%B1C5%9F%C4%B1r>.

19 10 maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmeli, Dosya Haber için bkz., <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-b75187.html>

20 Daha geniş bilgi için bkz.; <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet#:~:text=Toplumsal%20cinsiyet%20kavram%C4%B1%2C%20bu%20anlamda,tarif%20etmek%20i%C3%A7in%20ortaya%20at%C4%B1m%C4%B1C5%9F%C4%B1r>.

Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramı ile LGBT'liler arasındaki ilişki, Feminizm hareketinin üçüncü dalga Feminizm aşamasında ortaya çıkmaktadır.

kavramının dayanağını toplumsal cinsiyet kavramının oluşturduğu ileri sürülmektedir⁽²¹⁾.

Bu kavramı popüler hale getiren ve yaygınlaştıran kişi ise, Judith Butler'dir⁽²²⁾. Butler, toplumsal ve biyolojik cinsiyet arasındaki ayrımı kesinlikle reddeden ve bu ayrımın saçmalığını savunan bir düşündürür. Bu iki kavramı açıklarken; biyolojik cinsiyetin, insanların kendilerine doğuştan verilen seks cinsiyetinden ve bedenlerinden oluştuğunu, toplumsal cinsiyetin ise, kişinin bedeninden bağımsızca seçebileceği bir cinsiyet olduğunu ileri sürmektedir. Butler, toplumsal cinsiyet kadar, biyolojik cinsiyetin de sorgulanabilir bir gerçeklik olduğunu ve toplumsal cinsiyet için, bedenin kültürel olarak yorumlanmasını, ifade ettiğini söylemiştir⁽²³⁾.

Ayrıca toplumsal cinsiyet kavramı ile LGBT'liler arasındaki ilişki, Feminizm hareketinin üçüncü dalga Feminizm aşamasında ortaya çıkmaktadır. Üçüncü dalga feminist hareket, 1990'ların ortasından itibaren günümüze kadar gelen süreyi ifade etmektedir. Bunların savunduğu görüş, "...artık farklılıkların değerli ve önem arz eden bir durum olduğunu ileri sürmekteydiler". Nitekim üçüncü dalga feminizm algısı, farklı cinsel eğilimde olan kadınlara (queer) ve beyaz olmayan kadınlara odaklanılması gerektiğini ifade etmektedirler⁽²⁴⁾. Hatta "cinsiyet ayrımına odaklanan bir feminizmin sınıf farklılıklarını ve ırk ayrımını görmezden geldiğini vurgulamışlardır. Bu nedenle farklı etnik köken ve cinsel tercihlere, sınıfsal farklılıklara yönelmişler ve kadın sorunlarının çeşitliliğine odaklanan bir bakış açısını teorikleştirmeye çalışmışlardır"⁽²⁵⁾.

Buraya kadar yaptığımız alıntılardan çıkarılan sonuç şudur; toplumsal cinsiyet kavramı, 1990'lardan sonra, özellikle LGBT'lilerin düşüncelerinin haklılığını ifade etmek için kullandıkları bir kavramdır. İstanbul Sözleşmesi böyle bir kavram ile kurgulandığından muhafazakâr ve inançlı kimselerin sözleşme hükümlerini kabullenmede çekingen davranmalarına yol açmıştır.

21 Daha geniş bilgi için, bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet#:~:text=Toplumsal%20cinsiyet%20kavram%C4%B1%2C%20bu%20anlamda,tarif%20etmek%20i%C3%A7in%20ortaya%20at%C4%B1m%C4%B1%20%20C5%9Ft%C4%B1r>.

22 Judith Butler'in kısa biyografisi için bkz, Judith Butler Kimdir, Hayatı ve Resimleri <https://www.msxslabs.org/forum/felsefe-ww/240181-judith-butler.html#ixzz6gIVZJWx7>

23 bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet#:~:text=Toplumsal%20cinsiyet%20kavram%C4%B1%2C%20bu%20anlamda,tarif%20etmek%20i%C3%A7in%20ortaya%20at%C4%B1m%C4%B1%20%20C5%9Ft%C4%B1r>.

24 Feminizm hareketi ile ilgili olarak özellikle feminizmin geçirdiği aşamalar ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz., Taş Gün, Feminizm üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri Akademik Hassasiyetler Dergisi, Y 2016, C. 3, S 5, s. 163-175. Kolay Hale, Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları, https://www.emo.org.tr/ekler/1bb5fa7cf6b4360_ek.pdf?dergi=990; Ayrıca bkz., https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC_dalga_feminizm

25 Özüdoğru Büşra, Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y 2018, S 12, s.304-319

Yine üçüncü dalga feminist hareketle, toplumsal cinsiyet ve farklı cinsel eğilimde olanların da feminist hareketle ilişkilendirilmesi ve birlikte mücadele edileceğine ilişkin söylem ve eylemler, bu sözleşmeye olan inançlı kim-selerin güvensizliğini netice vermektedir.

Yine doktrinde kimi yazarlar toplumsal cinsiyet ile ilgili olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini “kadın erkek biyolojik olarak eşittir” olarak anlamının yanlışlığına dikkat çekmişlerdir. Bunlar “kadın ve erkek yasalar ve fırsatlar yönünden eşittir ve eşit olmalıdır. Biyolojik olarak eşit değildir çünkü genleri farklıdır. Psikolojik olarak eşit değildir çünkü duygu ifadeleri farklıdır” diyerek toplumsal cinsiyet kavramının Türk toplumunun geleneksel yapısına uymayan, Türk toplumunun ruhunu yansıtan bir kavram olmadığını ileri sürmüşlerdir⁽²⁶⁾.

İstanbul Sözleşmesinde insanlık ortak kültürünün oluşturmuş olduğu kadına karşı şiddetin önlenmesine ilişkin değerlerin sözleşmede kültürel değerlerimize aykırı kavramlarla birlikte kullanılmasının kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir. Sözleşmede kavramları kullanmada özensiz davranılması ve Türk toplumunun kültürel yapısına uymayan kavramların sözleşmeye serpiştirilmesinin toplumun belli kesimlerini sözleşmenin içeriğini de reddedecek aşamaya getirdiği iddia edilmektedir⁽²⁷⁾.

Konunun nezaketi açısından bir noktayı belirtmem gerekir, şiddetin mağduru kim olursa olsun elbette ki korunmayı hak etmektedir. Şiddetin failinin kim olursa olsun cezalandırılması ise, modern hukukun ana unsurlarından biridir. Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek için bir düzenleme yaparken, Avrupa Konseyine üye ülkelerde de tartışma konusu olan⁽²⁸⁾, özellikle trans cinsiyet ve bu anlamı çağrıştıran ifadeler kullanarak, kadına şiddeti ve aile içi şiddeti korumaya yönelik bir uluslararası sözleşmeye eklemek iyi niyetli bir davranış olarak görülmemektedir. Sözleşme yazılırken farklı gurupların komisyon üzerindeki etkilerinin, sözleşmede somut bir biçimde görülmesi (toplumsal cinsiyet, farklı cinsel eğilimler, “sözde namus” gibi kavramlar) açısından da bu durum önemlidir.

2-Cinsel Yönelim

Toplumsal cinsiyet kavramının kullanıldığı metinlerde, aynı zamanda cinsel yönelim ve cinsel kimlik kavramları da genel olarak birlikte kullanılmaktadır ve ilgili metinlerde cinsel kimlik ve cinsel yönelim de ele alınan ve savunulan olgulardır. Bu durum İstanbul Sözleşmesi’nde de görülmektedir.

Sözleşmenin Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrım Gözetleme başlıklı maddesi, “Özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemler olmak

Sözleşmede kavramları kullanmada özensiz davranılması ve Türk toplumunun kültürel yapısına uymayan kavramların sözleşmeye serpiştirilmesinin toplumun belli kesimlerini sözleşmenin içeriğini de reddedecek aşamaya getirdiği iddia edilmektedir.

26 Haberin detayı için bkz., Tarhan Nevzat, <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5549/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ne-anlama-geliyor-istanbul-sozlesmesinin-satir-aralarini-okuyalim>

27 Aile Akademisi Derneği de, 10 maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir, Dosya çalışmasında bu durumu ifade etmektedir, Dosya Haber için bkz. <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-b75187.html>

28 Bu konuda Avrupa Konseyine üye bazı devletlerin sözleşmeye ilişkin görüşleri ve faaliyetleri için bkz, aşağıda sayfa 22 vd.

*İstanbul
Sözleşmesinde
bu düzenleme ile
cinsel yönelim
ve cinsel kimliğe
yönelik her
hangi bir ayırım
yapılmaması
ve şiddetten
korumaya ilişkin,
sözleşmenin
şemsiyesinin
bunları da
kapsaması
gerektiği ifade
edilmektedir.*

üzere, işbu sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşe, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır.” (Madde 4/3) biçiminde düzenlenmiştir.

İstanbul Sözleşmesinde bu düzenleme ile cinsel yönelim ve cinsel kimliğe yönelik her hangi bir ayırım yapılmaması ve şiddetten korumaya ilişkin, sözleşmenin şemsiyesinin bunları da kapsaması gerektiği ifade edilmektedir.

Yalnız bu durum şöyle bir şüphely de beraberinde getirmektedir: Kadını şiddetten korumaya yönelik önemli kazanımların da olduğu bir uluslararası sözleşmeye, şiddete karşı korunacak kişiler arasına farklı cinsel yönelimde olanları da eklerseniz tartışmaların doğması kaçınılmazdır. Dünya toplumlarının üzerinde anlaşmadığı, kimi toplumların kesinlikle karşı çıkacakları, kimi toplumların kutsal kitaplarında yasak olarak belirtilen bir kavramın kullanılması hukuk politikası açısından da, sosyal politikalar açısından da uygun değildir. Üzerinde uzlaşılmamış farklı çağrışımlar içeren, bir kavramın kullanılması sözleşmenin, bütün kazanımlarına da etki eden bir olumsuz ortam oluşturmaktadır. Bu durumun şüpheleri, kaygıları haklı kılacak bir pozisyon doğurduğu iddia edilebilir⁽²⁹⁾.

Eğer cinsel yönelim gibi tartışmalı kavramlar kullanılınsaydı, farklı cinsel eğilimde olanlar yine ceza kanununa göre eğer bir şiddete maruz kalmaları durumunda elbette ki, failer cezalandırılacak, mağdurlar korunacaklardı.

Yine, eğer bu kavramlar kullanılmadan sözleşme hazırlansaydı, her dine mensup, dini inanca sahip olan dindarlar da, bu anlamda muhafazakârlar da sözleşmeye sahip çıkacaklardı.

Üzerinden uzlaşılmamış bu olguların İstanbul Sözleşmesi ile legallik kazanma, kendilerini ifade anlamında bir alan açma ihtimali olduğu iddia edilmektedir. Dolayısıyla LGBT’ler bu sözleşmeye dayanarak, siyasi iktidarlardan LGBT’lerin haklarına dair taleplerde bulunabilirler ve statülerinin tanınmasına ilişkin hak talebinde bulunabilirler. Yani, Türkiye’nin de kabul ettiği ve Meclisin de onayladığı, uluslararası bir sözleşmede kendilerinin de şiddetten korunmalarına yönelik hükümler bulunduğunu savunarak bu hususta devletin hukuksal yükümlülükleri olduğunu belirtebilirler ve sözleşmede kullanılan kavramları ve düzenlemeleri referans göstererek hak talebinde bulunabilirler⁽³⁰⁾.

29 Aile Akademisi Derneği, 10 maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmektedir, Daha geniş bilgi için Bkz., <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-h75187.html>

30 Bu konuda birçok sivil toplum örgütü görüş belirttiği gibi, Aile Akademisi Derneği de, 10 maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmektedir, Dosya çalışmasında bu durumu ifade etmektedir. Daha geniş bilgi için Bkz., <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-h75187.html>

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının yardım arama davranışının yanı sıra Avrupa'daki hizmetlerin sağlanmasına ilişkin araştırma belirli grup mağdurlara karşı ayrımcılığın hala yaygın olduğunu göstermektedir. Cinsiyete dayalı şiddet eylemini rapor ederken kadınlar hala emniyet teşkilatlarının veya adli sistemin ellerinde ayrımcılığı yaşayabilmektedir. Benzer şekilde, aile içi şiddetin gay, lezbiyen ve biseksüel mağdurları cinsel eğilimleri nedeniyle genellikle destek hizmetlerinden hariç tutulmaktadır. Belirli birey grupları aynı zamanda basit bir terimle özdeşleştirdikleri cinsiyetin doğumda kendilerine verilen cinsiyet ile uygun olmadığı anlamına gelen cinsiyet kimliği esasında ayrımcılığı yaşamaktadır.

Yine Avrupa Konseyi Sözleşmenin maddelerinin ve sözleşmede kullanılan özellikle farklı cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet gibi tartışmalı kavramlara ilişkin olarak şöyle bir açıklamada bulunma ihtiyacı hissetmiştir, "Sözleşmeyi destekleyenler, muhalif olanların Sözleşmedeki maddeleri çarpıtarak kamuoyunu yanlış yönlendirerek manipüle etmekle suçlanmaktadır. Avrupa Konseyi de Kasım 2018'de yayımladığı basın bildirisıyla "sözleşmenin açık bir şekilde belirtilmiş amacına" rağmen aşırı muhafazakâr ve dini grupların çarpıtılmış anlatıları dillendirdiklerini belirtmektedir. Bu çerçevede sözleşmenin yalnızca kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önleme amacı taşıdığını, belirli bir yaşam ve kabulleri empoze etmediği ve özel yaşam biçimlerine müdahale etmediği ifade edilmektedir. Ayrıca Sözleşmenin kadın-erkek arasındaki cinsel farklılıkları sona erdirmeye yönelik olmadığı, metinde hiçbir şekilde kadın ile erkeğin "aynılığına" ima olmadığını ve sözleşmede aile tanımının yapılmadığına ve bu konuda herhangi bir teşvik/yönlendirme yapılmadığına dikkat çekilmiştir. Tartışma konusu olan çarpıtmalara karşı Konsey, sözleşme hakkında soru-cevap kitapçığı da yayımladı"⁽³¹⁾.

Kimi sivil toplum örgütlerine göre ise; "Sözleşme, üçüncü bir tür oluşturmaya ya da LGBT eğilimlerini hukuk normu olarak belirlemeye veya teşvik etmeye yönelik herhangi bir hüküm taşımamaktadır. Aynı cinsiyetten olan çiftlerin yasal olarak tanınması da dâhil olmak üzere cinsel yönelimle ilgili olarak ortaya yeni standartlar koymamaktadır. Bu sözleşmenin eşcinsel yönelimlerin meşrulaşmasına sebep olduğunu iddia etmek ise en hafif tabirle kötü niyetliliklidir.

"Cinsel yönelim" kavramı sadece Sözleşme'nin 4. Maddesinde geçmektedir. Maddede şiddet ile mücadelede hiç kimseye ayrımcılık yapılmaması; din, dil, ırk, vb. pek çok unsurla birlikte, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelimle dayalı şiddetin de kabul görmemesi gereği vurgulanmıştır.

Madde kesinlikle bir dayatma içermemektedir. Maddenin kapsamına bütün insanlar girmektedir. Zaten herhangi bir insanın şiddetten korunma

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının yardım arama davranışının yanı sıra Avrupa'daki hizmetlerin sağlanmasına ilişkin araştırma belirli grup mağdurlara karşı ayrımcılığın hala yaygın olduğunu göstermektedir.

31 Daha detaylı bilgi için bkz, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%C3%B6zle%C5%9Fmesi

Mesele farklı cinsel eğilimde olanların şiddete karşı korunması, şiddete maruz kalmış ise failin kovuşturulması ve cezasının verilmesi meselesi değildir.

semsiyesinin dışında tutulması düşünülemez.” Sözleşmede eşcinselliğe dair böyle bir ifadenin olmadığını belirtmişlerdir ve buna göre sözleşmenin şiddete karşı cinsel yönelim, cinsiyet kimliğine dayalı ayırım yapmayı yasakladığını iddia etmektedirler⁽³²⁾.

Bütün bu farklı görüşlerin ifadesinden şöyle bir sonuç çıkarmak mümkündür;

Öncelikli olarak bir toplumda aynı metni okumalarına rağmen birbirinin tam aksi iki anlam bir metinden çıkarılabiliyorsa, bu yazılan metnin lafzı ile ruhu arasında bir farklılığın olduğuna işaret olarak kabul edilebilir.

Bir uluslararası sözleşmenin metni rastgele seçilen kavramlar ile yazılmayacağı ve düzenlenmeyeceği açıktır. Özen ile seçilen kelimeler ile sözleşme metni hazırlanır, işte burada kullanılan terimler aynı zamanda sözleşmenin ruhunu da yansıtmaktadır. Dolayısıyla sözleşmeyi hazırlarken kullanılan her terim sözleşmenin ruhunu yaşatır, bu anlamda farklı cinsel yönelimde olanların da, zaten ceza kanunlarında şiddetin varlığı halinde, bunun öğrenildiği andan itibaren Cumhuriyet Savcısının olaya müdahalesi ve kamu davası açılması durumu söz konusudur. Yani şiddet mağduru- nun korunmaması veya mağduru kovuşturulmaması, faile ceza verilmesi gibi bir durum söz konusu olamayacağı gibi, farklı cinsel eğilimlerde olanların bu korumadan yararlanacağı açık bir biçimde ortadadır. Eğer şiddet mağduru olan bir kimsenin, şiddet mağduru, gerek korunmasında, gerek önlenmesinde, gerekse de kavuşturulmasında eğer bir problem yaşıyorsa, buralardaki problemleri halletmeye çalışalım. Bütün bunları yok farz edip, kadınların şiddetten korunmasına yönelik bir çalışmada, devletler ve toplumlarca üzerinde uzlaşmamış grupların da sözleşmeye dâhil edilmesi iyi niyetli gibi görünmemektedir. Bu durum sözleşmenin güvenilirliğini zayıflatmaktadır.

Mesele farklı cinsel eğilimde olanların şiddete karşı korunması, şiddete maruz kalmış ise failin kovuşturulması ve cezasının verilmesi meselesi değildir, kim olursa olsun şiddete maruz kalıyorsa kamu düzenini sağlamak amacıyla gerekli işlemler yapılacaktır. Bu düzenlemeler CK’larda vardır, eğer yeterli değilse gerekli düzenlemeleri yapılır. Bunun kadını şiddetten korunmasına ilişkin bir uluslararası sözleşmede kullanılması uygun olmamıştır.

Sözleşme kurgusu içinde, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel eğilim, partner gibi birbirini çağrıştıran ve birbirini yansıtan kelimelerin kullanılması ile muhafazakâr ve kendini dindar olarak niteleyen kimseler nezdinde –farklı cinsleri, cinsiyetsizliği savunan bir anlamı çağrıştırmaları dolayısıyla– sözleşmeye yönelik olarak çekimser ve uzlaşmaz bir tutum takınmaya ve sözleşmeyi reddetmeye kadar varan bir tutum sergilemeye neden olabilir.

3- LGBT'liler Meselesi

LGBT'liler⁽³³⁾ konusu toplumu oluşturan sosyal ve siyasal gruplar tarafından, üzerinde uzlaşmış bir konu olmamasına rağmen, farklı cinsel eğilimde olanların da sözleşme kapsamına alınması ve kadınlıkla ilgisi olmayan gaylerinde “farklı cinsel eğilim” olarak kabul edilip bu sözleşme kapsamı içinde kabul edilmesi, Avrupa konseyi devletleri içinde aileyi farklı cinsten insanların bir araya gelmesi ile oluşan birliktelik olarak algılayan çoğunluk görüşünün bastırılarak, horlanarak, “gerici” düşünceler biçimde tedip edilerek ve buna karşılık “modernleşmenin” gereği olarak, artık LGBTlilerin isteklerinin kabul edilmesi gerektiğini ifade eden tavırlarla sözleşmenin hazırlanmasının, ortak kültür ve yaşam alanları oluşturmak isteyen birliğin felsefesine ters düştüğü ileri sürülmektedir⁽³⁴⁾.

Sözleşmenin bu tavırlar içinde hazırlanması, toplumdaki siyasal ve sosyal gruplar tarafından üzerinde uzlaşılmamış kavramların sözleşmenin kurgusunda kullanılması, sözleşmenin güvenilirliğini ve kabul edilebilirliğini zayıflatmıştır. Zira yukarıda ifade edildiği gibi, Sözleşmeye imzacı olan ancak yürürlüğe sokmayan devletler arasında Ermenistan, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Moldova, Slovakya, Ukrayna ve Birleşik Krallık bulunmaktadır. Slovakya 26 Şubat 2020'de, Macaristan ise 5 Mayıs 2020'de sözleşme ilgili ülkelerin meclislerinde kabul edilmemiştir. Yine Bulgaristan ve Letonya meclisleri de sözleşmeyi onaylamayı reddetmiştir. Temmuz 2020'de Polonya Sözleşmeden çekilmek için yasal süreci başlatmıştır.

Macaristan'da hükümet, yasal düzenlemenin “yıkıcı cinsiyet ideolojilerini” ve “yasa dışı göçü” körükleyeceğini savunmaktadır⁽³⁵⁾.

33 Dünya da yaklaşık 195 ülke vardır. Aynı cinsten insanların birlikte yaşaması ve evlenmelerini aile olarak kabul eden devletler dünya genelinde 28 ülkedir, bunun 16'sı Avrupa ülkesidir. Yine, Avrupa Konseyi Ülkeleri 47 ülkeden oluşmaktadır. Bu 47 Avrupa ülkesinden 16 Avrupa ülkesinde aynı cinsten insanların evlenmesi, bir arada yaşaması, Katolik kilisesinin ve Müslüman vatandaşların karşı çıkmasına rağmen kabul edilmiştir. 31 Avrupa Konseyi üye devletleri eşcinsel evlilikleri kabul etmemektedir. Eş cinsel evlilikler ile ilgili olarak bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fcinsel_evlilik, yine *Hristiyanlığın bu meseleye bakışı için bkz.*, Bu konuda bilgi için bkz. <https://www.kutsalkitap.org/hristiyanligin-escinselligebakisi/>

34 Avrupa Konseyi'nin amaçları; insan hakları, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu demokrasi ilkelerini korumak ve güçlendirmek; ırkçılık, hoşgörüsüzlük ve yabancı düşmanlığı, sosyal dışlanma, uyuşturucu madde ve çevre konularındaki sorunlara çözüm aramak; Avrupa kültürel benliğinin oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmak olarak özetlenebilir. Avrupa Komisyonunun Amaçları hakkında daha geniş bilgi için bkz., [http://www.mfa.gov.tr/avrupakonseyi_tr.mfa#:~:text=Avrupa%20Konseyi'nin%20\(AK\),benli%C4%9Finin%20olu%C5%9Fmas%C4%B1na%20ve%20geli%C5%9Fmesine%20katk%C4%B1](http://www.mfa.gov.tr/avrupakonseyi_tr.mfa#:~:text=Avrupa%20Konseyi'nin%20(AK),benli%C4%9Finin%20olu%C5%9Fmas%C4%B1na%20ve%20geli%C5%9Fmesine%20katk%C4%B1)

35 Macaristan'da hükümete İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamaması yönünde çağrı yapan siyasi deklarasyon mayıs ayı başında parlamentoda kabul edilmiştir. Deklarasyonda, İstanbul Anlaşması'nın Macaristan Anayasası'ndaki “evlilik kurumunun korunması” ilkesine aykırı hükümler içerdiği, göçmenlere cinsiyet üzerinden iltica hakkı sağladığı öne sürülüyor; sözleşmenin Macaristan'ın göç politikasını olumsuz etkileyebileceği

Sözleşmenin bu tavırlar içinde hazırlanması, toplumdaki siyasal ve sosyal gruplar tarafından üzerinde uzlaşılmamış kavramların sözleşmenin kurgusunda kullanılması, sözleşmenin güvenilirliğini ve kabul edilebilirliğini zayıflatmıştır.

Adalet Bakanı
Ziobra,
sözleşmede
biyolojik cinsiyete
karşı sosyo-
kültürel cinsiyetin
dayatıldığını öne
sürmüştür.

Yine Rusya ve Azerbaycan Avrupa Konseyine üye olup da sözleşmeyi imzalamayan ülkelerdir⁽³⁶⁾.

Bulgaristan, onay sürecinde yaşanan tartışmalar nedeniyle konuyu Anayasa Mahkemesi'ne taşımış. Mahkeme, sözleşmenin cinsiyet kavramını hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyet olarak ele aldığına ve bu ikili durumun anayasaya aykırılık taşıdığına hükmetmiştir⁽³⁷⁾.

Slovakya Parlamentosu, muhafazakâr parti ve grupların sözleşmenin LGBT haklarını içererek “fazla liberal” olduğu ve kadınların kürtaj hakkını tanımladığı için değerlerine aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle yaptıkları kampanyaların ardından sözleşmeyi reddetmiştir⁽³⁸⁾.

Ermenistan parlamentosunda, “ailesiz toplumun” hukuki altyapısının hazırlandığını, sözleşmede aile kelimesine değil partnere yer verildiğini, bunun LGBT bireylerin “normleştirilmesi” için yapıldığını, Ermenistan Anayasası ile çelişeceğini, Ermeniler gibi “kutsal aile” kavramına derinden inananların bu “eşcinsel propagandasından” hemen kurtulması gerektiğini söylemektedirler⁽³⁹⁾.

Polonya Adalet Bakanlığı İstanbul Sözleşmesiyle ilgili olarak “zararlı olduğunu düşündüğümüz ideolojik unsurlar içeriyor” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Yine Polonyalı Bakan, hükümetin çekilme kararını savunmuştur. Sözleşmenin Kadına yönelik şiddetle mücadele hükümlerini kabul ettiklerini belirten Adalet Bakanı Ziobra, sözleşmede biyolojik cinsiyete karşı sosyo-kültürel cinsiyetin dayatıldığını öne sürmüştür. Ziobra, “Polonyalı gençleri, cinsiyetin insanların istedikleri gibi seçebilecekleri bir şey olduğuna dair eğitmemiz isteniyor, bunu kabul edemeyiz” ifadelerini kullanmıştır. Adalet Bakanı ayrıca, LGBT topluluğunun kendi cinsiyet anlayışlarını İstanbul Sözleşmesi üzerinden bütün dünya topluluklarına kabul ettirmeye çalıştığını savunmuştur⁽⁴⁰⁾.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ise şunları ifade etmektedir; “İstanbul Sözleşmesi'nin gündemi çok açıktır: Şiddet riskiyle karşı karşıya olan kızların ve kadınların güvenliğini sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek ve kadınlara karşı ayrımcılığı yok etmek – ki hepsi hâlihazırda İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde düzenlenen temel haklardandır. Kasti olarak sözleşmenin amaçlarını çarpıtmak ve “aile” kavramını yeniden

iddia ediliyor. Sözleşme, Macaristan hükümeti tarafından 2014'te imzalanmış, parlamentoda onaylanmadığı için yürürlüğe girmemiştir. Haberin detayı için bkz., <https://www.haber7.com/guncel/haber/2972359-istanbul-sozlesmesi-macaristanda-neden-kabul-gormedi/?detay=2>

36 Haberin detayı için bkz. <https://tr.euronews.com/2020/08/04/istanbul-sozlesmesi-ni-imzalayan-ve-onaylayan-ulkeler-hangileri>

37 Haberin detayı için bkz., <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49473457>

38 Haberin detayı için bkz., <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49473457>

39 Haberin detayı için bkz. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/22752/muhafazakarlar-ermenistan-da-da-istanbul-sozlesmesi-ne-karsi-cikiyor>

40 Haberin detayı için bkz. Bkz., <https://www.dw.com/tr/istanbul-s%C3%B6zle%C5%9Fmesine-polonyadan-darbe/a-54323284>

tanımlamayı ya da aile hayatını veya yapısını yeniden düzenlemeyi amaçlayan gizli bir gündemden bahsetmek, ataerkil düzenin savunulması, korunması ve yaygınlaşmasına hizmet eden temelsiz iddialardır⁽⁴¹⁾ demiştir.

Burada yanlış olan kadınlara ve aile içi bireylere karşı şiddetin önlenmesine ilişkin bir uluslararası sözleşmeye, ilgisi olmayan terim ve kelimelerin eklenerek, yani farklı cinsel eğilimde olanların da dâhil edilmesidir. Üzerinde uzlaşmış bir terim ve kavram olunmamasına rağmen, kimilerine göre problemli bir alanı simgeleyen bir terimin kadınları, çocukları ve aile bireylerini korumaya yönelik bir maddede düzenlenmesidir. Bu, modifikasyon açısından da uygun olmadığı gibi, inançlı insanlar açısından uygun değildir. Bu durum, Sözleşmenin güvenirliliğini ve kabul edilebilirliğini de gölgelemiştir.

Özellikle sözleşmeyi imzalamayan veya imzaladıktan sonra kendi ulusal parlamentolarından geçiremeyen devletlerde ortak problem şudur;

Öncelikle, sözleşmenin içerisine serpiştirilmiş biçimde bulunan ve LGBT'leri ve yaşam tarzlarını çağrıştıran birçok terimin bulunması ve bu tür yaşam tarzının meşrulaştırılması çabalarının olduğu. Örneğin, toplumsal cinsiyet kavramı, farklı cinsel yönelim kavramı, cinsiyet kimliği vs.

İkinci olarak, itiraz eden ve sözleşmeyi onaylamayan devletlerin tamamı tarafından ifade edilen bir hususta, bu sözleşmenin aileyi korumadığı ve ilginçtir her ne kadar sözleşmenin hiçbir yerinde yazılmamasına rağmen, cinsiyetsiz bir toplum oluşturmak istediğinin ileri sürülmesidir. Bu durumun hem dini değerlere hem de milli, örf ve adetlere aykırılık oluşturduğunu söylemişlerdir. Sözleşmede yazılmadığı halde sözleşmeyi onaylamayan ülkelerin tamamında aynı endişenin duyulması nedeniyle sözleşmenin ruhunun bunu yansıttığı iddia edilmektedir.

B- “Kültür, Töre, Din, Gelenek veya Sözde Namus” Gibi Kavramların Her Türlü Şiddet Eylemine Gerekçe Olarak Gösterilmesi

İstanbul Sözleşmesinde iki maddede “kültür, töre, din, gelenek veya sözde namus” bir kalıp şeklinde kullanılarak bu kavramların sözleşmede belirtilen şiddetin kaynağı olabileceği ifade edilerek bu kavramlara yönelik bir mücadele politikasının, devletler tarafından yapılması gerektiğini düzenlemiştir (12-42. maddeler)⁽⁴²⁾.

41 Haberin detayı için bkz., <https://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/230987-avrupa-konseyi-istanbul-sozlesmesi-carpitiliyor>

42 Madde 12 – Genel yükümlülükler

1 Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar herhangi bir gerçek veya hükmi şahsiyetin bu Sözleşmenin kapsamında kalan her türlü şiddet eylemini önleyecek gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

3 Bu bölüm uyarınca alınan tüm tedbirlerle, belirli şartlar nedeniyle hassas konuma

Örf ve adetlerimizden kaynaklanan ve dine mal edilen, davranış biçimleri ise, yanlış bir biçimde dine mal edilmiş ise, bunun bilimsel anlamda bir kıymetinin olmadığı açıktır.

Gerek kültürümüzde gerekse örf ve adetlerimizde kadına şiddetin kaynağını oluşturan davranışlar veya bu anlamda yapılan hareketler söz konusu olabilir. Zira tarihte gücü elinde bulunduran, adaleti de eşitliği de kendine göre yorumlamış, bir kültür, gelenek oluşmuş olabilir. Bu davranış kalıplarının, kültür, örf ve âdetin günümüze uyarlanması yapılabilir ve yapılması gereklidir.

Ancak her iki madde de geçen sorunlu olarak ifade edebileceğimiz durumlar vardır; öncelikle bu genel kalıp terim içerisinde din kelimesinin de, özensiz bir biçimde şiddetin bir kaynağı olarak gösterilmeye çalışılmasının problemli bir yaklaşım olduğu iddia edilmektedir.

Örf ve adetlerimizden kaynaklanan ve dine mal edilen, davranış biçimleri ise, yanlış bir biçimde dine mal edilmiş ise, bunun bilimsel anlamda bir kıymetinin olmadığı açıktır. Bu davranış modellerinin din ile bağdaşmadığı ve dinde yerinin olmadığı din adamları tarafından topluma anlatılabilir. Ancak toplumdaki yanlış bilginin esas alınarak, bu durumda dinin kaynaklarında ifade edilmemesine rağmen, varmış gibi bir algı oluşturmak, iyi niyetli bir davranış değildir. Bu iyi niyetli olmayan çalışmaların esas alınarak, din kavramının özensiz bir biçimde, bilimsel değerlere aykırı olarak, bu kalıp içerisinde kullanılması samimi dindarları rencide ettiği ve üzdüğü ifade edilmektedir⁽⁴³⁾.

İkinci olarak, her iki maddede, namus kavramının tırnak içerisinde alınarak ve "sözde" kelimesi ile birlikte kullanılması, namus kavramına pozitif

gelmiş insanların ihtiyaçları göz önüne alınacak ve karşılanmaya çalışılacak ve tüm tedbirlerin merkezinde mağdurların insan hakları yer alacaktır.

4 Taraflar özellikle gençler ve erkekler olmak üzere, toplumun tüm bireylerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının önlenmesine aktif bir biçimde katkıda bulunmasını teşvik etmeye yönelik gerekli tedbirleri alacaktır.

5 Taraflar kültür, töre, din, gelenek veya sözde "namus" gibi kavramların bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemine gerekçe olarak kullanılmamasını temin edeceklerdir.

6 Taraflar kadınların güçlendirilmesine yönelik program ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde 42 – Sözde "namus" adına işlenen suçlar da dâhil olmak üzere, işlenen suçlar için gerekçelerin kabul edilmemesi

1 Taraflar bu Sözleşme kapsamında kalan şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesinden sonra başlatılan ceza davalarında kültür, töre, din, gelenek veya sözde "namus" un gerekçe olarak öne sürülmesinin önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar, herhangi bir şahsın bir çocuğu 1. fıkradaki eylemleri gerçekleştirmeye kışkırtmasının, yapılan eylemlerle ilgili olarak söz konusu şahsın cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmasının önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

43 "İstanbul Sözleşmesi'nin perspektifini oluşturan toplumsal cinsiyete dair metinlerde din bir ayrımcılık kaynağı olarak sunulmaktadır. Onlara göre din, ataerkil iktidara meşruiyet sağlamakta, kadına ikincil bir rol vermektedir. Geleneksel değerler, örf, kültür de çoğunlukla bu bakış açısıyla hedef tahtasına oturtulmaktadır." Bu konuda bkz, <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-b75187.html>,

değer atfeden kimseler açısından, kışkırtıcı ve hafife alan ve bu kavramın önemsizleştirilmesiyle bu kavrama pozitif anlamlar yükleyenlerde, sözleşmeye karşı kuşkucu, güvenilmez duyguların oluşmasına neden olmuştur⁽⁴⁴⁾. Namus kavramı kötü niyetli kimselerce eğer kötüye kullanılıyorsa ve şiddetin kaynağı haline geliyorsa elbette ki, cezalandırılması gerekir bu konu mevzu bahis değildir.

Üçüncü olarak, sözleşmenin 12/1 de “...törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların “kökünün kazınması” amacıyla ...” biçiminde bir düzenleme yapılarak, hukuk metinlerinde, hele uluslararası bir sözleşmede eşine rastlayamayacağımız, özensiz ve şovenist, oç almayı hedefleyen, bir düzenleme söz konusudur⁽⁴⁵⁾. İşte Sözleşme hazırlanırken bu tür dikkatsizce ve fütursuzca kullanılan kavramların insanları sözleşmeyi kabullenme hususunda çekingenliğe ittiği iddia edilmektedir.

C-Kadının Beyanının Yeterliliği

Şu konuyu belirterek bu başlığa başlamak istiyorum: Toplumda “Kadının beyanının esas olacağına”na ilişkin olarak ifade edilen konu, gerçekte şiddet mağduru veya bu tehdit altında bulunan, kadının beyanının esas oluşturduğu bir durumu ifade eder. Ancak istisnai olarak da olsa şiddet mağduru kadın olabileceği gibi erkek de olabilir.

Yine bu konu İstanbul Sözleşmesinde değil 6284 sayılı kanunda geçmektedir. Şiddet mağdurunun beyanının esas alınması, 6284 Sayılı kanun gereğince, mağduru ölüm ve şiddet tehdidinden koruma amacıyla geçici olarak verilen “tedbir” kararlarında geçerlidir. Zira 6284 sayılı kanun’da “koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir.”, (Madde 8/3) şeklindeki düzenleme ile koruyucu tedbirlerin alınmasında kadın beyanının yeterli olacağı ifade edilmektedir.

Şiddetin söz konusu olduğu davalarda sadece şiddetin failinin uzaklaştırılması, tedbir kararı olarak verilmektedir. Dolayısıyla sadece şiddet mağdurunun beyanıyla verilen hapis kararı yoktur. Şiddete uğrayan kadın ve çocuklara geçici maddi yardım yapılması, kalacak yer sağlanması, danışmanlık hizmeti verilmesi, evden uzaklaştırma, şiddeti önlemek için eve yaklaşma gibi tedbir kararlarının verilmesinde kadının beyanı esas alınmaktadır (6284 sayılı Kanun 10 ve 15 maddeleri).

44 “Ayrıca bu madde ve 42. maddede namus ifadesi “sözde” vurgusuyla verilmekte, bu şekilde hem kadın, hem de erkek için bağlayıcılığı bulunan namus kavramı tahfif edilmektedir. Özellikle Batı’da “Müslüman ve terörist” kavramlarının sürekli birlikte kullanılması gibi “din ve namus” “şiddetle” ilişkilendirilerek kullanılmakta, sanki namus, din, gelenek kavramları şiddetin kaynağıymış gibi sunulmaya çalışılmaktadır.” Bu konuda daha geniş bilgi için bkz, <https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-b75187.html>

45 Aile Akademisi Derneğinin bu konudaki açıklaması için bkz, <http://aileakademisi.org/node/9>

*Şiddet
mağdurunun
beyanının esas
alınması, 6284
Sayılı kanun
gereğince,
mağduru ölüm ve
şiddet tehdidinden
koruma amacıyla
geçici olarak
verilen “tedbir”
kararlarında
geçerlidir.*

Özellikle, şiddet konusunda delil bulunmaması halinde mahkemenin sadece uyarıya yönelik tedbirlerle yetinmesi, ancak delil bulunması durumunda özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlere hükmetmesi gerektiği ileri sürülmektedir.

Doktrinde 6284 sayılı kanun gereği şiddete maruz kalan kimseye koruyucu tedbir olarak uygulanan yukarıda ifade edildiği gibi sadece şiddet tehdidi altında olan ve şiddete mağduru olarak kadın hakkında koruyucu tedbirlerin uygulanması açısından düşünülmüş bir konudur. Ancak şunu da özellikle vurgulamak gerekir, koruyucu tedbirlerin uygulanmasının kötüye kullanılması mümkündür, bu anlamda kötüye kullanımları önlemenin mahkemelerin işi olduğu ifade edilmiştir. Özellikle, şiddet konusunda delil bulunmaması halinde mahkemenin sadece uyarıya yönelik tedbirlerle yetinmesi, ancak delil bulunması durumunda özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlere hükmetmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte taraflar dinlenirken uzman psikoloğun bulunmasının faydalı olacağı da ifade edilmektedir⁽⁴⁶⁾.

Ayrıca doktrinde, bu hüküm her türlü hukuksuzluğa yol açma potansiyelini taşıyan, şiddeti önlemenin ötesinde tetikleyebilecek bir düzenleme olduğunu, bir başka ifadeyle “delilsiz-belgesiz” verilmiş bir tedbir kararının, uygulamada kötüye kullanılabilir veya mağduriyetlere neden olabilecek, her an için “sorgusuz-sualsiz” bir zorlama hapsine dönüşebileceği iddia edilmektedir. 6284 sayılı Kanun’a göre verilecek tedbir kararının, mağdurun tek taraflı iddiası üzerine, şiddet uygulayanın dinlenmeden, deliller toplanmadan tedbir kararlarının verilmesi ve tedbir kararına aykırı davranıldığına kanaat getiren mahkemenin 3 günden 30 güne kadar zorlama hapsi verebileceği dikkate alındığında 6284 sayılı Kanun’un hukuk devleti ilkesi ve masumiyet karinesini ihlal edebileceği özellikle belirtilmektedir.

Yine kadına yönelik şiddet ile mücadelede, temel ilke olarak kişinin ifadesi kabul edilse bile bunun araştırılması gerektiği. Araştırılmazsa, tek taraflı ifadelerin farklı mağduriyetlerin yaşanmasına neden olabileceği, özellikle eşler veya kişiler arasında oluşabilecek sorunların, öfke, anlaşmazlık gibi bir durumdan dolayı Kanun’un getirdiği yaptırımların farkında olan bireyler “istedikleri sonucu elde etmek” için birbirlerini suçlayabilirler. Dolayısıyla, şiddet konusunda ifade esas alınsa bile vaka bazında araştırmanın yapılmasını, delil veya belge olmaksızın kişilerle ilgili yaptırıma gidilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Aynı şekilde, kişinin iftiraya uğramasını önleyecek tedbirlerin de alınması gerektiği özellikle vurgulanmaktadır⁽⁴⁷⁾.

Bütün bu tartışmalar yapılırken, şiddet mağduru kadının beyanının her durumda ve tek başına suçun oluştuğunun kabulü için yeterli görülmesi, sadece beyana dayanarak suçlanan kişinin, teşhir yoluyla afiş edilmesinin adil yargılanma hakkı, lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesiyile çelişmesi ve hak ihlallerine yol açacağı şeklindeki haklı itirazları da göz önünde bulundurmamız gerektiğine ilişkin görüşler vardır⁽⁴⁸⁾. Yani bu ko-

46 Öztürk Necla, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- C 8, S 1, Y 2017, s.13

47 Yaman Fikret, <https://www.tibek.gov.tr/dr-fikret-yaman>

48 Çağnikoğlu Seher Kırbas, “Kadının Beyanı Esastır”: Çok Bilinmeyi Bir Denklem, Ankara Barosu Dergisi, Y 2015, S 4, s.251

nuları gerçeği ve hakkı, adaleti gerçekleştirmek adına tartışmamız gerektiği kanaatindeyim.

D- İstanbul Sözleşmesinde Ele Alınan Şiddetin İçeriği Belirsizdir

İstanbul Sözleşmesinde şiddet kavramı şu biçimde düzenlenmiştir: “Kadına karşı şiddet, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmalıdır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ısırtıp veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.” (Madde 3/a)

Yukarıda belirttiğim gibi, İstanbul Sözleşmesi CEDAW’dan farklı bir biçimde şiddetin biçimlerini; psikolojik, cinsel, fiziksel veya ekonomik olarak belirtmekte, zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı, tüm şiddet eylemleri olarak ifade etmektedir. İstanbul Sözleşmesi CEDAW’dan farklı olarak, kadına yönelik şiddetin türlerine, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddeti de eklemiştir⁽⁴⁹⁾. Dolayısıyla sözleşmede şiddet kavramının içeriği genişletilmiş, özellikle psikolojik şiddet⁽⁵⁰⁾ ve ekonomik şiddet⁽⁵¹⁾ kavramları da şiddetin bir biçimi olarak sözleşmeye eklenmiştir. Ancak yeni düzenlenen ekonomik şiddet ve psikolojik şiddetin

*İstanbul
Sözleşmesi
CEDAW’dan
farklı olarak,
kadına yönelik
şiddetin türlerine,
psikolojik şiddet
ve ekonomik
şiddeti de
eklemiştir.*

49 Genel anlamda şiddetin tanımı ve türleri ile ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz, Özkan Gizem, Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe HFD, C 7, S 1, Y 2017, s. 538 vd. 533-564

50 Psikolojik şiddet, şiddetin fiziksel formlarını içermeyen türlerinin tanımlanmaya başladığı 1980’li yıllardan (Follingstad ve Edmundson, 2010) günümüze psikolojik saldırganlık, psikolojik istismar, psikolojik kötü muamele, duygusal şiddet veya duygusal istismar gibi kavramlar altında da çalışılan özel bir şiddet türüdür. Ancak diğer şiddet türleri ile karşılaştırıldığında fiziksel parametrelerin yokluğuna bağlı olarak tanımlanması en zor şiddet türüdür. Daha geniş bilgi için bkz, Boyacıoğlu İnci, Uysal Mete Sefa, Erdugan Canan, Psikolojik Şiddetin Ölçümü: Psikolojik İstismar Profili’nin ve Kadına Kötü Muamele Envanterleri’nin Türkçe’ye Uyarlanması, Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology C 40, S 1, Y 2020, s 6; Psikolojik şiddetin belirlenmesindeki güçlüğü ifade eden bir diğer yayında da, “Sonuç olarak, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (KYPŞÖ), etkileri diğer şiddet türleri gibi somut olarak görülemeyen ve bazen maruz kalan kişinin bile maruz kaldığının farkında olmayabildiği bir şiddet türü olan psikolojik şiddetin...”, Vatandaşlar Senem Ezgi, Sümer Zeynep Hatipoğlu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk Kültürüne Uyarlanması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, C 9, S 53, s.360

51 Ekonomik şiddet, kadının birey olarak ekonomik açıdan özgürlüğünün elinden alınmasıdır. Ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet davranışları; kadının çalışmasına, düzenli bir iş tutmasına engel olmak, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, kadının iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olabilecek fırsatları değerlendirmesine engel olmak, çok kısıtlı harçlık verip bununla yapılması reddedip kadının gelirini harcamak, evi zaman zaman terk ederek giderlerle hiç ilgilenmemek gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bkz, Polat Oğuz, Şiddet, MÜHF - HAD, C.22, S.1, s.19, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/274326>

*Gerek fiziksel
şiddetin, gerekse
cinsel şiddetin
görünür olan
tarafı vardır
ve somut bir
vaka olarak
belirlenebiliyor.*

nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin sözleşmede herhangi bir düzenleme de yapılmamıştır, dolayısıyla içeriği oldukça belirsiz, bu nedenle genişdir. Ayrıca, psikolojik şiddetin mahkemede ispat zorluğunun da göz önünde bulundurulması gereken bir konu olduğunu, ifade etmemiz gerekir⁽⁵²⁾.

Kadına yönelik şiddet denildiğinde ilk olarak akla gelen kadının fiziksel şiddetten veya cinsel şiddet saldırılarından korunması düşüncesidir. Gerek fiziksel şiddetin, gerekse cinsel şiddetin görünür olan tarafı vardır ve somut bir vaka olarak belirlenebiliyor. Fiziksel şiddetin beden üzerindeki izlerinden, morluk, kesici ve delici aletlerin izleri vs. belirlemek mümkündür, yine cinsel suçlar özellikle cinsel kontrollerle doktor tarafından belirlenebilmektedir, cinsel şiddette de aslında fiziksel şiddet uygulanmaktadır. Bununla birlikte cinsel şiddetin sözlü olarak cinsel taciz biçiminde de görünmesi mümkündür. Ancak ekonomik şiddet ve psikolojik şiddetin belirlenmesi ve ölçülmesinde fiziksel şiddet ve cinsel şiddet biçimlerinde olduğu gibi her hangi bir bulgu ortaya çoğunlukla çıkmadığından dolayı ortaya çıkarmak ve mahkemede ispat edilmesi çok zor şiddet biçimlerindedir⁽⁵³⁾.

Yine sözleşme şiddet kavramının ölçülebilirliğini, zarar ve ızdırap veren veya verebilecek diyerek, iki kelime ile belirlemeye çalışmıştır, Oysa bu tanımın içeriğinde belirtilen ızdırap ifadesinin neyi içerdiği belirsizdir⁽⁵⁴⁾. Bu belirsiz ifadenin mahkeme nezdindeki bir uyuşmazlıkta usul hukuku açısından ispat problemi doğuracağı açıktır. Yani sözleşme ekonomik ve psikolojik şiddetin unsurlarını sayarak, bu şiddet türlerinin belirlenmesine katkı sunabilirdi. Ancak sözleşme şiddetin varlığını belirleme işini, iş yükünden başlarını kaldıramayacak durumda olan hâkimlere topu atarak uygulamayı ve iş yükünü de ciddi ölçüde artırmıştır.

E-Arabuluculuk Meselesi

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu madde 1/2'de aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olmadığı özel olarak hükme bağlanmıştır⁽⁵⁵⁾. Dolayısıyla, kadın, aile içi şiddete maruz kalması durumunda arabuluculuk kurumuna başvuramayacaktır. Ancak, doktrinde bir kısım yazarlarımızın ifade ettiği gibi, aile içi şiddet ve kadına karşı şiddet kavramlarının birbirinden ayırt edilmesi gerekir. Nitekim Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde her iki kavram da birbirinden ayırt edilmiştir⁽⁵⁶⁾.

52 Bu konudaki görüşler için bkz., Boyacıoğlu, Uysal, Erdugan, agm, s.6 vd; Vatandaşlar, Sümer, agm, s.360

53 Şiddet kavramı ve türleri için daha geniş bilgi için bkz, Polat, agm, s.33

54 Şiddet kavramı ve çeşitlerine ilişkin olarak, bkz, Börü Levent, Kadına Karşı Şiddet-te Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler, TBB Dergisi 2017 (Özel Sayı),s.176 vd.

55 1. Maddenin 2. Fıkrasının son cümlesi "Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir. " biçiminde düzenlenmiştir.

56 İstanbul sözleşmesinde aile içi şiddet ile kadına yönelik şiddet kavramları birbirinden

Doktrinde de ifade edildiği üzere, sözleşmenin 48. Maddesinde “Zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerinin veya hüküm vermenin yasaklanması 1-Taraflar bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır” biçiminde düzenleme ile aile içi şiddet iddiasını içeren, uyuşmazlıklarda zorunlu olarak arabuluculuğa başvurulması hususu yasaklanmıştır.

Söz konusu hükmün aksi ile yorumundan, aile içi şiddet iddiasına ilişkin olgularda “isteğe bağlı” arabuluculuk kurumunun sözleşmeye göre yasaklanmadığı sonucu çıkarıldığı iddia edilmektedir ve uyuşmazlıklarda zorunlu olarak arabuluculuğa başvurulması hususunun yasaklanmış olduğu belirtilmektedir. Söz konusu hükmün aksi ile yorumundan, aile içi şiddet iddiasına ilişkin olgularda isteğe bağlı arabuluculuk kurumunun sözleşmeye göre yasaklanmadığı sonucu çıkarılmaktadır⁽⁵⁷⁾.

Şunu söylemeye çalışıyoruz, problem çözümünde alternatif bir yöntem olarak kullanılan arabuluculuk yönetimini, aile arabuluculuğu biçiminde ek bir eğitim ile sözleşmenin amaçları doğrultusunda, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek için bir yöntem olarak kullanılabilir. Böylece aile arabuluculuğu, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetten arındırılmış bir ortamın hazırlanmasında etkili bir araç olabilir.

Nitekim arabuluculuk üzerinde yapılan uluslararası araştırmalarda, arabuluculuğun özellikle kadınlara karşı işlenen şiddet olmak üzere, şiddetin önlenmesinde kullanılan etkin yöntemlerden biri olduğunu söylemektedirler. Ancak, yürürlükteki mevzuatta yer alan arabuluculuk eğitimlerinin niteliği ve kapsamının, yeterli olmadığı açıktır⁽⁵⁸⁾. Bu anlamda aile uyuşmazlıklarında da alternatif bir çözüm yolu olarak arabuluculuğu, özellikle tarafların aile büyüklerinden oluşan kimseleri çözümün içine çekerek kullanılması halinde yararlı sonuçlar elde edileceği kanaatindeyim. Sözleşmenin bu durumu dikkate almadan baştan kesin olarak arabuluculuk yöntemini yasaklamasının yerinde olmadığı ifade edilmektedir⁽⁵⁹⁾.

ayrılarak incelenmektedir. Zira sözleşmenin 3.maddesinde b bendinde aile içi şiddet, “eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır” demektir. Kadına yönelik şiddet ise, 3. maddenin a bendinde, “kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır” şeklinde düzenlenmiştir.

57 Börü, agm, s.195

58 Börü, agm, s.190 vd.

59 Börü, agm, s.185 vd.

*Ancak,
yürürlükteki
mevzuatta yer
alan arabuluculuk
eğitimlerinin
niteliği ve
kapsamının,
yeterli olmadığı
açıktır.*

F-Çeviri Hataları

İstanbul Sözleşmesinin Türkçeye çevrilmesinde bazı yanlışlıklar ve eksiklikler olduğu ifade edilmektedir. Bu çeviri hatalarının bilmeden yapılması açıkçası çok mümkün görünmemektedir. Zira çeviri konusunda Türkiye'nin yeterli ve yetkin elemanlarının varlığı konusunda şüphe yoktur.

1-Sözleşmenin orijinal başlığı “Kadınlara Yönelik Şiddet Ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” iken Türkçeye “Kadınlara Yönelik Şiddet Ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ve” biçiminde çevrilmiştir. Sözleşmenin metnindeki “ev içi şiddet” ibaresi “aile içi şiddet olarak” olarak çevrilmiştir. Yine “ev içi” ibaresi, “aile birliğinde” olarak çevrilmiştir.

2-“Eşler veya partnerler” arasındaki şiddet ibaresi, “eşler ve ebeveynler arasındaki” şiddet olarak çevrilmiştir. (m.3/b)

Evli veya evlilik dışı tüm çiftler arasındaki şiddeti yasaklamasına rağmen, Türkçe çeviride sanki sadece evli çiftler arasındaki şiddetin yasaklanması algısı verilmeye çalışılmaktadır.

3-Sözleşmenin 12/a bendinde “... Önyargıların törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazanması amacıyla...” Biçimindeki ibare, “..... ve diğer uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla” biçiminde çevrilmiştir.

4-Yine 36.madde de, TCK’da cinsel saldırı olarak düzenlenmiş olan suç, tecavüz olarak çevrilmiştir⁽⁶⁰⁾.

Sonuç

Kadın konusu sadece Türk toplumunun tartıştığı bir konu değildir, bütün dünya toplumlarının tartıştığı kadim konulardan biridir.

Yine kadın konusu sadece İstanbul Sözleşmesi ile gündeme gelmiş ve tartışılan bir konu da değildir. Geçmiş olan ve günümüzde de tartışılan, belki çözemsek gelecekte de insanlık âlemini meşgul edecek bir konudur.

Aslında insan ırkının bir cinsini oluşturan genleri itibarıyla, fiziksel ve duygusal anlamda diğer cinsten farklı olsa da hukuk, insan hakları ve özgürlükleri açısından, eşit olarak kabul edilen kadının pozisyonunun, bu anlamda tartışma konusu edilmesi bile esef vericidir.

Bununla birlikte, kadın konusunun tartışılır halde olmasından bütün dünya toplulukları sorumludur. Yine bu meseleyi bütün dünya toplumları birlikte çözeceklerdir. Yüzyıllarca uygulanagelen ve ayrımcılığı destekleyen, gelenekler, görenekler, örf ve adetleri herhangi bir çekimsizliğe gerek olmaksızın kaldırmak bütün insanlık âleminin bir borcudur.

60 Buna benzer bir çok çeviri hatası metinde söz konusu olmaktadır, bu konuda daha detaylı bilgi için bkz, Bakırcı Kadriye, “İstanbul Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 4 Temmuz 2015, s.133-204

Bunu yaparken yaratılış inancının gereği ve ontolojik olarak kadın cinsiyetinin erkek ile eşit bir biçimde yaratıldığı ve yaratıcı bakımından, genetik, fiziksel ve duygusal olarak pozisyon farklılığının dışında, ayrımcılık yapılmadığının ortaya konulması ile kadına hak ettiği pozisyon sağlanabilir.

İstanbul Sözleşmesi dünya toplumlarında kadını şiddete karşı korumak, şiddeti önlemek veya önleyemezsek, failini yargılamak ve cezasını vermek anlamında hükümler içeren, her toplumun (toplumların kendi durumlarına göre, sözleşme metninin kabul edilmesine ilişkin usuller gereği çekince, itiraz ederek sözleşmeyi kabul edebilirler) rahatlıkla kabul edebileceği hükümler içermektedir.

Son zamanlarda Avrupa Konseyi ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkelerinde özellikle kendisini dindar ve muhafazakâr olarak kabul eden kimseler tarafından İstanbul Sözleşmesinin tartışılması, sözleşmenin hazırlanması aşamasında Feminist kadın dernekleri ile birlikte hareket eden LGBT'li toplulukların baskısı ve sözleşme metnine etkisi nedeniyledir. Sözleşme metninin ucu açık ve LGBT'yi çağrıştıran kavramların kullanılarak yazılması bir tartışma ve muhalefet oluşmuştur.

Avrupa toplumlarına paralel olarak, Türkiye'de de gerek muhafazakâr topluluklar gerekse kendini dindar olarak ifade edenler sözleşmedeki bu ucu açık ve farklı anlamları çağrıştıran kavramlar yüzünden, sözleşmeyi kabul etmeme aşamasına gelmişlerdir.

Bu tartışmalı kavramların sözleşmenin kurgusundan çıkarılması durumunda, daha kabul edilebilir ve daha çekincesiz bir kabulün söz konusu olabileceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Bunun için sözleşme metninin tekrar yazılması gerekmektedir. Özellikle sözleşmeye muhalefet edenlerin görüşlerinin sözleşmeye yansıtılması gerektiği kanaatindeyim. Bütün dünya toplumlarının kabul edebileceği, kadını şiddetten korumaya yönelik hükümleri içeren, ucu açık farklı anlamları çağrıştıran kavramların olmadığı, farklı kesimlerin hassasiyetleri de dikkate alarak yeni bir sözleşmeyi hazırlamak, dünya toplumlarının geldiği aşama açısından zor değildir.

Kaynakça

Akyel Siyami, İstanbul Sözleşmesinin İmza ve Onay Süreci, <https://www.milligazete.com.tr/makale/3410749/siyami-akyel/istanbul-sozlesmesinin-imza-ve-onay-sureci>

Bakırcı Kadriye, "İstanbul Sözleşmesi", Ankara Barosu Dergisi, 4 Temmuz 2015, s.133-204

Börü Levent, Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler, TBB Dergisi 2017 (Özel Sayı),s. 173-196

Börü Şafak Parlak, Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler Ve Türkiye'nin Konumu, TBB Dergisi 2017 (özel sayı), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1715>

Sözleşme metninin ucu açık ve LGBT'yi çağrıştıran kavramların kullanılarak yazılması bir tartışma ve muhalefet oluşmuştur.

- Boyacıoğlu İnci, Uysal Mete Sefa, Erdugan Canan, Psikolojik Şiddetin Ölçümü: Psikolojik İstismar Profili'nin ve Kadına Kötü Muamele Envanterleri'nin Türkçe'ye Uyarlanması, Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology C 40, S 1, Y 2020, s 1-38
- Cağnikoğlu Seher Kırbaş, "Kadının Beyanı Esastır": Çok Bilinmeyeli Bir Denklemler, Ankara Barosu Dergisi, Y 2015, S 4, s.234-253
- Gülay Arslan, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme, ÜHF., C. LXII, S. 1-2, s. 3-43
- Kolay Hale, Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları, https://www.emo.org.tr/ekler/1bb5fa7cf6b4360_ek.pdf?dergi=990
- Taş Gün, Feminizm üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri Akademik Hassasiyetler Dergisi, Y 2016, C. 3, S 5, s. 163-175
- Tarhan Nevzat, <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5549/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ne-anlama-gelior-istanbul-sozlesmesinin-satir-aralarini-okuyalim>
- Polat Oğuz, Şiddet, MÜHF - HAD, C 22, S 1, Y 2016, s.19, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/274326>
- Sever Çiğdem, Kadına Karşı Eviçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz v.Türkiye Kararı, Atılım Sosyal Bilimler Dergisi, C 1, S 2, Y 2012, s. 19-46
- Özkan Gizem, Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe HFD, C 7, S 1, Y 2017, s. 533-564
- Öztürk Necla, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi -İnÜHFD- C 8, S 1, Y 2017, s.1-32
- Özüdoğru Büşra, Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y 2018, S 12, s.304-319
- Vatandaşlar Senem Ezgi, Sümer Zeynep Hatipoğlu, Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk Kültürüne Uyarlanması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, C 9, S 53, Y 2019, s 341-371
- Yaman Fikret, <https://www.tihk.gov.tr/dr-fikret-yaman>

İnternet Kaynakları

[Http://aileakademisi.org/node/9](http://aileakademisi.org/node/9)

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/22752/muhafazakarlar-ermenistan-da-da-istanbul-sozlesmesi-ne-karsi-cikiyor>

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49473457>

<https://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/230987-avrupa-konseyi-istanbul-sozlesmesi-carpiliyor>

<https://www.dw.com/tr/istanbul-s%C3%B6zle%C5%9Fmesine-polonyadan-darbe/a-54323284>

<https://tr.euronews.com/2020/08/04/istanbul-sozlesmesi-ni-imzalayan-ve-onaylayan-ulkeler-hangileri>

<https://www.habervakti.com/dosya/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmeli-h75187.html>

<https://www.haber7.com/guncel/haber/2972359-istanbul-sozlesmesi-macaristanda-neden-kabul>

<https://kadem.org.tr/istanbul-sozlesmesi-hakkinda>

<https://www.kutsalkitap.org/hristiyanligin-escinsellige-bakisi>

www.muglabarosu.org.tr ' Upload ' files ' İstanbul Sözleşmesi

http://www.mfa.gov.tr/avrupakonseyi_.tr

<https://rm.coe.int/1680462545>

<https://www.turkcebilgi.com/heterofobi>

www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/OPUZ

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi

www.yurtgazetesi.com.tr/guncel/20-maddede-istanbul-sozlesmesi-nedir-h159481.html

<https://www.msxlab.org/forum/felsefe-ww/240181-judith-butler.html>